

Kõrgem Kunstikool Pallas
Meediadisaini osakond

Animatsioon „Seinad”
ning eraldatuskogemus loomingus

Lõputöö

Kaidi Marii Kütt
Juhendaja:
Ave Taavet (MA)

Tartu 2020

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. ISOLATSIOON	6
1.1. Vanglaeraldatus.....	6
1.2. Kloostrieraldatus.....	10
1.3. Isolatsioon ja loomingulisus	16
2. ANIMATSIOON „SEINAD“	21
2.1. Idee areng.....	21
2.2. Stiil ja karakter.....	24
2.3. Animeerimise protsess.....	26
2.3.1. Animeerimine	26
2.3.2. Leksikon.....	27
2.3.3. Heli.....	33
2.3.4. Lõpp ja järelused.....	33
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY.....	37
KASUTATUD ALLIKAD	39
LISAD.....	44
Lisa 1. Sõejoonistused	44
Lisa 2. Esimene joonistus	44
Lisa 3. Loomeprotsessi jäädvustus	45
Lisa 4. Väljavõtted päevikust.....	46

Pühendus Bettile.

SISSEJUHATUS

Meenub kevadine päev aastast 2015. Mind ümbritsevad Raja tänava maja massiivsed betoonist seinad. Vajutan ärevalt kella ning peagi leian end Tartu Psühhiaatrikliiniku lasteosakonnast. Tulin sõbrannale külla. Liigume otse akna suunas, kust vaatab vastu igatsev Lõunakeskus ning see irvitavalt lõõskav päike. Sama akna all ootab meid kitsas pink, kuhu kahekesi istume Räägime elu-olust, jutu sees ütleb ta tõsiselt: „Tead, Viljandi koolitulistaja toodi ju siia. Ohtlikkuse tõttu eraldati poiss voodisse, mida ümbritsesid paksud klaasist seinad. Sealsed ravialused kutsusid seda ruumi „akvaariumiks“. Klaasist seinte vahele eraldatuna näed, mis su ümber toimub ja teised näevad sind, kuid ometi oled täiesti üksi ja eraldatud: ära lõigatud kõigest ja kõigist. Ma ei kujuta ette, mida see poiss võis tunda, kuid teatav „akvaariumitunne“ oli ka sealsamas pingil istudes.

Viis aastat hiljem. Päike endiselt lõikab, kuid istun seekord oma vanas puumajas Võru magistraali ääres. Üksi. Ma ei ole ainuke. Võimaliku pahaaimamatu viirusekandjana on paljud meist hetkel potentsiaalselt ohtlikud ning pagendatud koduste seinte vahele, justkui turvalisse akvaariumisse. Tegevus on kolinud internetti ning pidev infomüra kostub kõrva, vähenenud on füüsiline kontakt ja pääs näiliselt vajalike materjalideni. Pealesunnitud sotsiaalne distantseerumine võib kujuneda nii koormaks kui kergenduseks.

Alguses olin lõputöö kavandanud uurimusena sotsiaalsest ärevusest ning inimkontakti leidmise raskustest. Plaanis oli kaasata erinevaid isikuid ja nende jagatavate kogemuste põhjal pidi praktilise osana valmima tunnete kunstiline väljendus lühikese animatsioonifilmi vormis. Kuna esialgsete plaanidega uues olukorras jätkata ei olnud enam võimalik, muutusin iseenda uurimisaluseks. Sundolukorrast inspireeritult püstitasin küsimused isolatsiooni ümber: kuidas eraldatus indiviidi mõjutab ning missugune on selle mõju loomingle?

Praktilise osana valmis lühike sisekaemuslik eksperimentaalne animatsioonifilm mind isolatsiooni ajal vallanud tunnetest. Soovisin teada, kuidas isolatsioon mind loojana mõjutab: kas iseseisvalt ja piiratud võimalustega on multifilm tehtav? Lisaks paelus paljusid kunstnikke kimbutav küsimus: kuidas anda sisemaailmale väline vorm.

Animafilmi kujunes omamoodi kaasaegseks üksilduse päevikuks. Vahelduvad kaadrid valmisid katsetamiste käigus ning lõpptulemus oli kuni valmimiseni teadmata. Kasutades alusmaterjalina päevikusse üles täheldatud mõtteid, sündis idee suruda see kaks kuud kestnud

pikk ja kummaline periood koos saatvate tunnetega kokku väikestesse visuaalsetesse kujunditesse. Esialgse sooviga näidata, et „me ei ole üksi“.

1. ISOLATSIOON

Isoleerime elektrit, et oleks turvaline, heli, et oleks vaiksem, seinu, et oleks soojem. Turvalisuse tagamiseks eraldab ühiskond ümbrusest ohtlikke inimesi – olgu nad kriminaalid, vaimselt haiged või nakkusohtlikud. Isolatsiooni võib inimene valida ka vabatahtlikult, otsides vaikust linnakärast või elumürast. Sellest ideest lähtuvalt eristan tinglikult nn vanglaisolatsiooni kloostriisolatsioonist ning uurin eraldi isolatsiooni mõju kunstiloomingule.

1.1. Vanglaeraldatus

Vanglaeraldatus on rõhuv ja piirav. Isolatsiooni sattunud inimest ümbritsevad seinad takistavad, pidurdavad, kaugendavad ja eraldavad. Vangistatud indiviid on tahtevastaselt ära lõigatud ühest keskkonnast ning paigutatud teise. Tihti sellise ümberpaigutusega katkevad ka vajalikud inimvahelised sidemed ning üksindus muutub üksilduseks.

Vangla mõju kinnipeetavale

Pealesunnitud ruumipõhine eraldatus võib küll pakkuda ühiskonnale turvalisust, kuid ei välista inimese muutumist ohtlikuks iseendale. Sotsiaalne isolatsioon mõjutab indiviidi sedavõrd tugevalt, et lisaks karistusena on seda kasutatud ka piinamisvahendina (Holt-Lundstad, 2017). Ka Eestis on üks rangemaid distsiplinaarkaristusi vanglas üksikvangistusse ehk kartserisse paigutamine (Inimõiguste giidi koduleheküljel). Kuna täielik eraldatus võib põhjustada tugevat füüsilist ja vaimset stressi, proovitakse sellega arvestada ka õigusloomes. Näiteks on seaduses kehtestatud maksimaalne järjestikune distsiplinaarkaristuse pikkus vastavalt eale kas 45 või 20 päeva (Vangistuseseadus, 2000). Samas 12. märtsil kehtestatud eriolukord kestis üle kahe kuu, mis võis nii mõnelegi tähendada täielikku inimsuhtluse puudumist.

Mitmed uuringud on tõestanud, et sotsiaalne side inimeste vahel on bioloogiline vajadus. Sidemete vähesus või puudumine mõjutab tugevalt nii meie tervist kui halvemal juhul ellujäämist (Holt-Lundstad, 2017). Seda kinnitab juba vangla ametnike jaoks Eesti-Rootsi Suitsidoloogia Instituudi poolt tõlgitud uuring, kus selgub, et isolatsioonis olevad isikud kuuluvad suurema suitsiidiriskiga rühmade hulka (WHO, 2000). Indiviidi oma keskkonnast ära lõikamine ning piiravate seinte vahele asetamine on küllkaristusvahendina mõjus, kuid selle mõju mentaalsele tervisele on kõigile rusuv.

Videosild

Inimestega näost-näkku suhtlemiseks ei pea tingimata samas ruumis viibima ning seda saab teha ka nõ trellide tagant. Vanglakülastustes kui ka kinnipeetavatega seonduvates kohtumenetlustes kasutatakse üha rohkem videokonverents-lahendusi (Olesk, 2020). 2020. aasta kevadise pandeemiaisolatsiooniga muutus lausa uueks normiks suhtlus videosilla teel, olgu siis kasutusel Skype, Zoom, Microsoft Teams, Google Hangout või mis iganes meelepärane otseedastusplatvorm. Taoline kommunikatsioon on ressursisäästlikum, kiirem ning mugavamgi kui päriselus toimuvad kohtumised ning seepärast luuaksegi võrguvahelisi suhtluslahendusi vajaduspõhiselt järjest juurde. Näiteks Nafta Films töötas välja kaugjuhitava produktsioonisüsteemi, mis lubab režissööril filmi juhendada kasvõi oma kodust (GPN, 2020). Ka minu paar kevadist loengut, arutelud juhendajaga ning sünnipäevapidu sõbrannadega leidsid aset ekraani ees. Ometi jäi igast kohtumisest siiski miskit puudu. Olime küll koos, aga samal ajal ka üksi.

Margot Olesk leiab vanglateemalises artiklis videokonverentsi puuduseks teistele nähtamatuks jäämise. Ta tõdeb, et jälgides inimest vaid läbi moonutatud pildi ja heli, nähakse tegelikult vaid killukest (Olesk, 2020). Oma kogemuse põhjal jääb üle vaid sellega nõustuda. Mulle toob pigem lõbusa muige näole põgus sõnavahetus teenindajaga, kui videokõne kursusekaaslastega, kes muidu vahepausil mind tihti naerma on osanud ajada. Vahetus suhtluses saab jälgida inimest peatsast jalatallani kõige paremas resolutsioonis ja kõige kvaliteetsema heliga (Daphne, 2020).

Me saame suhtluses kasutada kõiki meeli: puudutada õrnalt nahka, vaadata detaile, kuulata hääletoone, tunda lõhna ning vahel ka vallatult maitsta. Psühholoog Susan Pinker mõtestas lahti füüsilise kohtumise ka keemilisest küljest. Teise inimesega näost-näkku suhtlusel vallandub hulk virgatsaineid ning hormoone, mis kanduvad vastavalt vereringesse ja aju. Juba ainuüksi käepigistusest või õlale patsutamisest piisab, et erituks oksütotsiin (Pinker, 2020) mis on tavakeeles teada kui armu-, õnne- ja emadushormoon (Oksütotsiin, s.a). Seega teise inimese füüsiline kohalolek pakub esiteks võimalust luua oluliselt kergemini sidet, kuid tänu kehasisestele reaktsioonidele kogeda ka heaolutunnet.

Üksildus

Sotsiaalne isolatsioon ei tähenda alati füüsilist äralõigatust: eraldatuse seinad saavad olla ka tunnetuslikud. Seda kognitiivset piiravat müüri võib teisisõnu nimetada üksilduseks. On paslik

välja tuua vahe objektiivsel ja tajutaval isolatsioonil. Objektiivne isolatsioon on mõõdetav. Seda on võimalik määratleda suhete põhjal, st isiklike kontaktide olemasolu ja arvu järgi (Olli, 2013). Inimene, kellel on väga väike arv suhteid või kontakt teistega üldse puudub, on küll sotsiaalselt isoleeritud, kuid ei pruugi olla üksildane. Näiteks on pikemat eraklust harrastanud nii budistlikud mungad kui ka kristlikud eremiidid, irooniliselt sarnaneb viimaste eraldatus äärmiselt palju tüüpilisele vangistatusele. Tajutav isolatsioon oleneb aga indiviidi enda tunnetusest ja mõtestamisest: ka paljude inimestega kontaktis olles võib tunda end eraldatuna ning üksi.

Tihti käivad füüsiline ja mentaalne äralõigatus käsikäes. „Mu vanaema tahab koroonat,“ ütles mulle ühes aprillikuises vestluses sõbranna. Kroonviiruse leviku tõkestamiseks määratud karantiin võis olla küll šokeeriv paljudele, kuid sotsiaalsest isolatsioonist tingitud üksildus kimbutas vanureid juba enne pandeemiat. Tahtmatult jääb palju eakaid üksi: kaovad sõbrad, pere ning elujanu. Paljudel juhtudel viib see vanuri ümberpaigutamiseni üksildaste koduseinte vahelt karmide haiglaseinte keskele. Seepärast on ka üksilduse efekte enne eriolukorda rohkem uuritud. Ameerika psühholoogidelt leiab hulga tõestusi eraldatuse rusuvast mõjust tervisele: suureneb risk depressioonile, võib langeda kognitiivne võimekus või tekib oht varasele dementsusele (Shankar, *et al*, 2017). Suureneb ka eluea pikenemist pärssivate tegevuste hulk: võidakse hakata rohkem suitsetama ning alkoholi tarbima. Vähendeb füüsiline aktiivsus ning võidakse kalduda ülekaalu (Holt-Lunstad, 2010). Lisaks nõrgendab üksildus kehas protsesse, mis aitavad psühholoogilist võimekust parandada, hoida, taastada ning suurendada (Cacioppo. *et al*, 2003). See tajutav eraldatus võib põhjustada suuri terviseriske ning vahest olla ohtlikumgi kui mõni viirus.

Depressiooni ja negatiivseid tundeid, sh ka üksildust, aitab alal hoida just mõtlemine. Uusbergi sõnul ei tekita emotsioone konkreetne põhjus või olukord, vaid meie tõlgendus olukorrast (Peaasi, s.a). Pideval esinemisel kujunevad negatiivsed mõtlemisprotsessid haiguseks, mis loob inimese ümber nähtamatud müürid. Nagu ka 30-aastaselt vabaturma läinud Sylvia Plathi looming peegeldab kirjaniku kannatusi kliinilise depressiooni all. Oma viimases raamatus kujutas ta piiravat ning ahistavat vaimset haigust klaaskuplina.

„... sest kus ma ka ei istunud – laevalael, Pariisi või Bangkoki tänavakohvikus – istusin ma ikka sellesama klaaskupli all ning hingasin sisse oma kopsude sumbunud õhku.“ (Plath, 2019)

Eraldatuse tunnetus

Üheks suurimaks vaheks erakluse ja üksilduse vahel on inimese enesemääratlus. Üksilduse filosoofilises-kultuurilisest uurimusest (Aleynikova, 2018) järeldeb, et mentaalne üksindus viitab identiteedi ning motivatsiooni kadumisele. Sama juhtub sageli ka vangidega – neil kaob tahe ja arusaam oma olemusest. Et kinnipeetavad saaksid türmist lahkudes võimalikult edukalt kuritegevusest irduda, on neil esmatähtis luua kaasatud ja kasulik identiteet (Olesk, 2020). Kahjuks lõpetavad mitmed samade piiravate seinte vahel, sest nad oleks pidanud ehitama „oma uue mina“ kohas, kus võimalus luua isiklike narratiive napib. Kohas, mis ei soosi elu uute muutide, ühtsuse, eesmärkide ja tähenduste leidmist. Vanglainsolatsioon nii otseselt kui ka tajutavalt võib pärssida enese ja motivatsiooni leidmist, kuid ka nende olemasolul ära kaotada.

Siiski leidub ka üksinduse austajaid ja romantiseerijaid. Usutakse, et isolatsioon hoopis pakub võimalust otsida ennast ja vastuseid suurtele küsimustel. Üheks selliseks kujuks on filosoof Nietzsche kuulsaks kirjutatud vanairaani prohvet Zarathustra. Inimene, kes pagendas ennast kümneks aastaks mäkke, et saada valgustatuks ning mõista oma osa maailmast. Isolatsioonis on oluline, kuidas inimene iseennast ja keskkonda kuulumist tajub, sest identiteet on filosoofilises käsitluses „mistahes asja suhe iseendaga“ (Sarv, 2013). Üksilduses kaotakse, erakluses leitakse.

1.2. Kloostrieraldatus

Vahel on vaja end ise eraldada. Klooster, mis tuleb ladinakeelsest sõnast *claustrum* ehk „suletud ruum“, sobib ehk kõige paremini vanglailatsiooniga vastakuti seisma. Kloostrieraldusse suundutakse omal otsusel, tihti vaimsele praktikale. Nende pühaseinte vahel loodud ranges, vahest ka puritaanlikus elukorralduses, proovib indiviid jõuda saavutuseni, olgu see ühendus Jumalaga, uus identiteet või suurem tootlikkus.

Ilu ja jumalus

„Oh, üksindus, see ilus ja kurb asi! Kui ilus see on, kui oleme ta ise valinud! Kui kurb see on, kui oleme pidanud seda pikki aastaid vastu tahtmist taluma!“ hüüatab Emmanuel Bove'i teose „Minu sõbrad“ peategelane Bâton. (Bove, 2015)

Üksindus võib olla ilus, kuid mitte ainult – see võib aidata ka jõuda iluni ja jumaluseni. 20. sajandi üks mõjukaimaid arhitekte Ludwig Mies van der Rohe, tihti seostatud aforismidega „vähem on rohkem“ ja „Jumal asub detailides“, annab oma taandatud vormide kaudu mõista, et iluni saab jõuda vaid keeldudes kõigest, mis pole hädavajalik (Aureli, 2017). Oluliselt varem sai sarnasel põhimõttel alguse munklus – kõigest lahti ütlemine, enda eraldamine ühiskonnast eesmärgiga jõuda Jumalani ja täiuslikkuseni.

Täielikku üksindust harrastasid juba esimesed kristlikud erakud ehk eremiidid. Praeguste andmete kohaselt sai nende munklus alguse III sajandil, mil kõrbesse, suurde tühja vaikusesse, pöördus Egiptuse munk Püha Antonius. Selline karm eraldumine pakkus võimalust inimhingel puhastuda, kohtuda Jumalaga ning võidelda Saatanaga, relvaks kaasas vaid range askees. Egiptuse munklusest sai inspiratsiooni omakorda süüria munklus ning sealt edasi Läänemaailma kristlus. Hinnatuks said väga erinevad piiravad askeesi vormid: „elati kivisammaste otsas, imeväikestes kongides, maa sisse kaevatud aukudes, piinati-piirati end nii hingeliselt kui kehaliselt, mediteeriti, nuteti metoodiliselt, palvetati, loeti hingehoidlikke ja meeleparandusteemalisi tekste“ (Aaslav-Tepandi, 2019). Keskajal üksindust propageeriv kristlus proovis kõige kuulsama eraku, üksiku Kõigeväelise, Jeesus Kristuse kogemust tuua lihtrahvale lähemale. Ennast eraldades kõigest maisest, prooviti kannatades ning alandlikkuses jõuda õndsuse ja lunastuseni ning seeläbi sarnaneda Jeesuse endaga.

Askeetlik eluviis kristluses on küündinud tõelistesse ekstreemsustesse. Samal ajal, kui toimus kultuuriline taassünd, renessanss, proovisid inglismaa protestandid välja kujundada uut

inimtüüpi – puhtausulist. Puritaanid olid äärmiselt töökad ning vaikivad, nad eraldasid ennast kogu elurõõmust, kuna igasugune kergemeelsus viitas patule ja Saatana kiusatusele. Naerust, laulust, tantsust – kõigest lõbustavast ning nauditavast isoleerituna proovisid nad ka teisi oma kinnisesse mõttemaailma haarata. Nüüdseks on puritaanlus omandanud teistsuguse tähenduse. Puritaanluses nähakse pigem liialdatud usulist rangust ning silmakirjalikku kõlblust.

Identiteet

Keskaja lõppedes muutus Õhtumaal filosoofiline arusaam üksindusest. Enam ei olnud üksinduse ainuke eesmärk jõuda Jumalani, vaid prooviti jõuda jumalikkuseni endas. Üksinduse harrastajate eesmärgiks sai leida Tõde taevalikus vestluses iseendaga ning jõuda seekaudu olemuse tuumani.

Kuigi eraldatuses oma saatuse ja olemasolu üle mõtisklemine ulatub juba Antiik-Kreekasse, siis 17. sajandil elanud saksa filosoof Leibniz propageeris askeetlust kui viisi saada iseseisvaks (Aleynikova, 2018). Uusajal levinud mitmenäolisuses on raske tõelist ennast leida, see-eest aga üksinduses saab indiviid mõelda rahulikult tagasi oma tegudele ja tunnetele, neid pikemalt ja põhjalikumalt analüüsida. Osa otsuseid, mis me teeme, tulenevad karjavaimust. „Purjetamine võõra lipu all,“ nagu ütles Henry Thoreau isiklikult läbitunnetamata ideede järgimise kohta (Thoreau, 1994). Erakluses on võimalus see ära tunda.

Kui eraldume ja jääme paigale, vaibub mõne aja pärast lai netav mõtete meri. Selles rahus hakkavad kerkima pinnale mõtted, mis muidu on jäänud peitu. Alguses ei pruugi enesevaatlus olla positiivne. Nagu Blaise Pascal tõdes, üksinduses tõuseb esile iseenda tühjus. Üksi olemine muutub talumatuks, kui inimene hakkab mõtlema oma tähtsusetusele (Aleynikova, 2018). Kuid mida taoline askeedipraktika, n.ö kambrisse eraldamine ja oma elule keskendumine pakub, on võimalus näha muutust väljakujunenud olukorras. Üksindus ja endasse süvenemine on tarvilik inimhinge tühjuse ja kaose ületamiseks (Aureli, 2017). See on vajalik enese teisendamiseks.

Päevik kui vahend

Refleksioonid on enese leidmise alus. Peegeldades oma tegusid, tundeid ja mõtteid, saame neid näha kaugemalt kui situatsioonis endas. Kogetud tunnete ja mõtete vahetu üles võtmine, olgu siis joonistuste, videoblogi või kirjutise vormis, aitab selgemini neid emotsioone hiljem näha. Suurimad kirjateosed on samuti valminud loojate emotsioonide siirast ülestähendusest.

Isegi Henry Thoreau kirjutas oma raamatu „Walden ehk elu metsas“ esialgselt päevikuna ning mitmeid uurimistöid koostatakse päeviku formaadis, mis aitab hoida järge ning näha oma analüüside ja mõtete arengut (Bolger, 2003). Seepärast otsustasin ka enda uurimistöö luua päeviku ümber. Kirjalikult üles märgitud mõtted said vahendiks animatsiooniloomes ning filmise vahendiks tunnete edasi andmisel.

Päevik aitab selgemalt näha protsessi. Mida pikem aeg jääb situatsiooni ning meenutuse vahele, seda ebatäpsem see on. Muidugi oleneb ka olukorra olemusest. Konkreetsed, objektiivsed sündmused (nt tarbitud jookide arv päevas või magatud tundide arv) võivad olla vähem kallutatud kui mööduvad ja subjektiivsed nähtused nagu valu või meeleolu (Bolger, 2003). Mälu on petlik ning päevik aitab korrektsemalt arengut jälgida.

Lisaks kasutatakse biblioteraapiat ning päeviku kirjutamist vaimsel tervendamisel. Tõnis Vilule antud intervjuus arutas kirjandusteadlane Berit Kachan teraapilise kirjutamise üle. Raamatu lugemine kui ka päeviku pidamine olevat uuringute kohaselt näidanud väga häid tulemusi mõõdukate meeleoluhäirete ravis (Vilu, 2019). Päevik aitab jõuda emotsionaalse katarsiseni, pakub teatud lõplikkust ja „südamelt ärasaamist“. Samuti võib kirjutamine hõlbustada traumaatiliste kogemuste kognitiivset töötlemist, mille tulemusel kirjutaja suudab oma elu sündmusi mõtestada (Mugerwa, *et al*, 2012). Inimestele, kes põevad keskmise raskusega depressiooni nähtusi (keskmise on küll kultuuriruumis erinevalt tõlgendatav), on emotsioonide läbi kirjutamine andnud pikaajalisi tulemusi – paranemise märke on võimalik näha ka kolm aastat hiljem (Vilu, 2019). Päevik sel juhul ei ole niivõrd oluline enda protsessi jälgimisel, vaid iseenda muutumisel.

Isolatsioon läbi töö

Eraklus on saanud produktiivsuse sümboliks (Aleynikova, 2018). Tööviljakusest võib kõneleda juba varasematest kristlikest askeespraktikatest. Täieliku üksinduse kõrval vormus varakult välja teine askeesi vorm – koinobiitlus. Mungad kogunesid ümber keskse koha, tihti oli selleks kirik, ning üheskoos, järgides karme reegleid, teeniti Jumalat. Taolisest ühiselulisest eraklusest kujunes välja Pachomiuse rajatud ning püha Benedictuse täiustatud klooster, mis hakkas töötama kui distsiplinaarne üksus. Munkade elu koinobiitlikus kloostri korraldati viimse detailini – miskit ei jäetud juhuse hooleks, olgu see riietus või päevategevused. Asutuse liikmed kirjutasid ümber raamatuid, kasvasid toitu, töötasid põldudel ja töökodades, hoolitsesid vaeste, haigete ja orbude eest. Ka kloostrite ruumilisel kavandamisel prooviti

määratleda elu detailideni välja. Ühelt esimeselt arhitektuurselt jooniselt, Šveitsi Sankt Galleni kloostri põhiplaanilt, näeb rida eraldatud ruume, millest iga üht raamistab mingi kindel päevakavane tegevus (näiteks ruumid koorilauluks, refleksioonideks, lehma karjatamiseks, toidu kasvatamiseks ja valmistamiseks). See näitas, et vaid aega ja ruumi järjekindlalt korrastades oli võimalik saavutada tõeline ühiselu (Aureli, 2017).

Klooster sai hiljem lähtepunktiks teistele rangetele ja rõhuvatele hoonetele nagu haiglad, vanglad, garnisonid ja tehased. See lakooniline, kuid läbimõeldud ehitise arhitektuur töötab seadmena, mis aitab inimesi isoleerida, nende elu korraldada ning neid reeglitele allutada. Kloostri ning nimetatud distsiplinaarsete hoonete vahe seisneb aga isolatsioonile püstitatud eesmärkides. Kui üks on mõeldud vaimseks praktikaks ning karmid reeglid on sätitud eluga sedavõrd kooskõlaliseks, et need justkui haihtuksid, (Aureli, 2017) siis teised hooned kasutavad ära reeglite võimaldatud tootlikkust.

Kui võtta keskmeks industrialiseerimine ja praegune töökultuur, siis leiab sealgi teatud kujul aset askees. Pier Vittorio Aureli (2017) sõnul töötab kapitalistlik askees kui moraalne ettekirjutis, mis suunab inimesi rohkem töötama ja tootma, kuid ka koguma ja kulutama. Paradoksaalselt ka töötamise ja tootmise osa kutsub rasket tööd tegema ning ohverdama. Tänapäeval küll ei domineeri enam ametikohtades tehaselik atmosfäär, kuid endiselt vajab inimene teistsugust keskkonda töö tegemiseks – eraldatust ja tähelepanu hoidvat ruumi. Sein, mis aitavad oma aega paigutada tulemuslikusesse.

Eesti üks edukamaid tehnoloogiafirmasid Pipedrive, tunnustatud aastatel 2016-2018 unistuste tööandjaks, asendas avatud kontori väiksemate töötsoonidega. „Uuringutest selgub, et väiksemad töötsoonid lasevad töötajail tunda end privaatsemalt, suhelda avatumalt omavahel ning toetavad ka inimese keskendumisvõimet,“ tõdes Pipedrive'i juht Aet Alliksaar (Männik, 2019). Isegi kaubanduses kasutatakse lakoonilisust, et tõsta esile just kõige tähtsam, tuua kogu tähelepanu tootele. Silmavpaistvamaks näiteks minimaalse disainiga Steve Jobsi Apple'i esindused või Calvin Kleini pesupoed. Teatud eraldatus aitab nii tarbijal kui ka töötajal hoida mõtted eemal ebatarvilikust ning rohkem fokuseerida sellele, mis on ärilises mõttes tähtis. Kuid taolist ärilist askeesi ning range tööpraktikaga saavutatud jõukust mõõdetakse ühiskonnas ja meelestatustes tihti vaid rahaliste vahenditega. Vaimne rikkus jääb tagaplaanile.

Puhkus omas rütmis

Praegune ruum on infoküllane. Inimestega on võimalik suhelda kiirelt ja pidevalt ning sama hästi saab ka omal valikul ennast lihtsalt „välja lülitada“ – asetada telefon kõrvale, mitte vastata sõnumitele, eemalduda mõneks päevaks sotsiaalmeediast ning teha pilatest. Sellises eraldumises puudub aga teatud sügavus. Saksa filosoof Walter Benjamin leidis juba 1930ndatel, et liiges infomüra ja rõhuvas ideede küllasuses tekib hoopis kogemuste vaesus. Levivad küll joogatarkused, taaselustuvad astroloogia, vegetariaanlus ja muud praktikad (Aureli, 2017, lk 35), kuid inimkogemuse tagant kaob sügavus ja rikkalikkus. Kõik on pinnapealne ja ideede tulv tõstmise asemel uputab.

Tabanud selle vaimse ja meelelise vaesuse, on mitmed kultuuritegelased end pagendanud loodusesse. Nii eksperimentaalsel, satiirilisel kui isiklikul eesmärgil tegi seda Thoreau, kes kolis kaheks aastaks Waldeni järve äärde enda ehitatud majakesse. Samuti põgenes lärmakast linnaruumist väsinuna Peeter Laurits oma metsamajja Kütiorus. Tema jaoks seostub üksindus naudinguga, luksuse ja joovastusega (ERR, 2012). Luksus ei tule omandist. Luksuslikku hõngu pakub majaasuka võimalus elada elu iseendale omase rütmi järgi. Selline eluviis võimaldab vabaneda ühiskondlikust struktuurist, mis individuaalset elu ahistab (Aureli, 2017, lk 14).

Kaitstus ja areng

Seinad pakuvad turvatunnet. Meie maine elu saab alguse just isoleeritud ruumis: emaihus. 2010 lõi Kristina Viin Kõrgemas Kunstikoolis Pallas diplomitööks teraapilise tehiskeskonna – simuleeritud munakujulise emaüsa. Tema uurimuses selgus, et inimene igatseb jõuda kohta, kus puudub enese pidev kohandumine väliste stiimulitega (Viin, 2010).

Väliste stiimulite eest peituvad kilpkonnad oma kilpidesse, teod kodadesse ja rebased urgudesse. Röövikulgi on nukufaasis mugav üle elada rasked keskkonnatingimused nagu põhjamaine talv või lõunamaine põua-aeg (Laurits, 2020). Me otsime endale pelgupaikasid, kus saab olla turvaliselt vaba, omaenda kõige tõepärasemal moel. Kõige tüüpilisemaks illusoorseks emaüsaaks oleme loonud kodud.

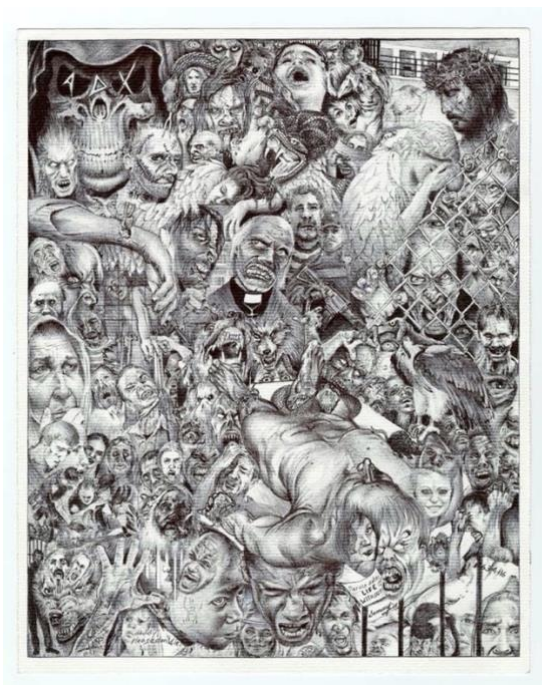
Kas kodu on ka koht kus areneda? Röövik sööb ja areneb eluea algul aeglaselt. Seda hetkeni, mil ta loob endale kookoni, kus seejärel hüppeliselt muunduda. Laurits pakkus välja, et inimesed võiksid samuti oma kodudes isoleeritult harrastada nukkumist, teha läbi omamoodi vaimseid või oskuslikke metamorfoose. Kuigi nii muna, emaüsa kui ka kookonit ühendab

organismi tohutu kiire moondumine, on kõik need ruumid ajutised – need kaovad koos „valmimisega“. Seepärast ilmselt otsib inimesegi enesearenguks teist kohta, olgu see metsamaja või mõni muu lakooniline ruum, milles teiseneda ning seejärel ühiskonda naasta. Kodu on koht, kuhu oleme kogunud kõik tuttava ja meeldiva, me ei otsi sealt uut ennast. Iga kogutud ese kodus aitab hoopis meenutada seda, kelleks oleme end loonud (Rowles, 2005).

1.3. Isolatsioon ja loomingulisus

„Head kriisi ei tohi raisku lasta minna.“

Uue kümnendikriisi meeleolus õitseb kultuurielu internetis. Teoseid kerkib kui seeni pärast vihma. Loomeinimeste tavapärased väljundid: näitused, etendused, kontserdid, filmilinastused, residentuurid – kõik tühistatakse. Pandeemia müüride vahel tuleb leida kontakt publikuga muul viisil. Toimuvad kodukontserdid, virtuaalsed näitusetuurid, filmide esilinastused, teatrite voogedastused, *zoomipeod*. Pealtvaataja saab esinejaga jagada oma pikseldatud nägu ja plaksutada *emoji*-keeleles. Kultuurilehtedel jagatakse luulet ja kirjutatakse avalikke päevikuid. Tänavakunsti suurmeister Banksy kolib humoorikalt oma tööga kodusse tualettruumi (ERR, 2020). Loovaid väljundeid võiks loetlema jäädagi. Need kerkivad nii materiaalsest vajadusest, survest võtta eraldatusest maksimum kui ka lihtsalt vaba aja igavusest. Kuid kuidas looming ja isolatsioon üksteist mõjutavad? Kuidas on kunst abiks eraldatuses ja kuidas on eraldatus abiks kunstis?

Joonis 1. Hr. Silversteini joonistus (Rovner, 2018)

Eneseväljendus

Kunst on eneseväljenduse vorm ning sellel on tervendav kvaliteet. Seda tõestab juba asjaolu, et eksisteerib kunstiteraapia, mida on võimalik õppida Eestiski. Florida ülikooli kunstiteraapia

professor David E. Gussak, kes on keskendunud just kinnipeetavate loomingule, on näidanud vangide loodud teoseid tavavaatajatele. Mõned vaatlejad tunnistasid negatiivseid emotsioone pärast piltide päritolu teadvustamist, kuid vaatamata sellele avaldub kunstis kinnipeetavate inimlik külg (Gussak, 2019).

Ekstreemseks, kuid eristuvaks näiteks saab tuua Ameerikas kolmekümne kuueks aastaks kartserisse paigutatud Thomas Silversteini, teise nimega Tommy. Ta mõisteti vangi mitmete mõrvade eest, kuid ometi suutis vägivaldne ning valgete ülemvõimu pooldav kriminaal luua üksikvangistuses ning ka pärast seda kõnetavat kunsti (joonis 1). Pikk isolatsioon võttis mehelt korraliku kõnelemisvõime, kuid pildikeel pakkus Tommyle võimalust oma mõtteid ja tundeid avaldada, neid analüüsida ning teistega jagada (Arley, 2011).

Joonis 2. Hr W introspektiivne teos. (Gussak, 2019)

Sisekaemus

Isolatsiooniga kaasnev vahendite nappus võib soodustada loomingulisust ning sügavamalt enesevaatlust. Ameerika professor märkas teraapiatundides, kuidas materjalide vähesus pani kinnipeetavad otsima eneseväljenduseks alternatiive. Ühes kunstiteraapia tunnis kasutas osaline, raamatus viidatud kui härra W., leekide tegemiseks liimi ning Kool-Aid joogipulbrit. W. selgitas, et see teos (joonis 2) esindas tema meelelist muutust, mis oli arenenud eneseleidmisest vanglatingimustes. Ta tunnistas, et tänavatel elades uskus, et kõik arreteeritud "kurjategijad" väärivad karistust ning usaldas süsteemi kuni hetkeni, mil sai ise kogeda ebaõiglast sisserändajate ja vähemuste kohtlemist. Tunne muutuda Ameerika ühiskonnas

„neegrüks“ väljendus ka tema taieses „põrgupõhja langemisena“. Iga sessiooniga muutus mees veelgi eksperimentaalsemaks. Kunsti tegemine ja uute materjalidega katsetamine aitas tal põgeneda vangla ühekülgsest ärevusega täidetud keskkonnast meeldivasse üksindusse. Ning ta ei olnud ainuke. Gussak leidis, et kunst aitas kõigil osalistel teha paus: põgeneda mõneks ajaks müüridest, mis neid piirasid. See paus aitas vangidel leida üles oma olemus. (Gussak, 2019)

Igavusest põgenemine

Oma töödes ei kajasta vangid mitte vangistatust, vaid sellest põgenemist – põgenemist omaenda mõtete, vanglaelu igavuse ja ühekülgsuse eest. See ootusärev seisund, kus miski justkui ei alga ega lõppe ning kus tekib absurdne ja paradoksaalne soov omada soove (Phillips, 1993), võib olla kasulik. Igavus on täisväärtusliku elu üks osa, kui sellest seisundist põgenemiseks kogunev tähelepanu suunata kunsti.

Isolatsiooni-igavus on ebamugav. Paratamatult tekib endalgi toaseinte vahel istudes tung võtta paus ning põgeneda. Ühe põgenemisviisina panen käima mõne seriaali või filmi, sest see viib mind teise keskkonda. Irooniliselt on viimaste aastatega menukaks muutunud vanglateemaline meelelahutus. Piper Kerman, populaarse raamatu ning sarja „Oranž on uus must“ autor mainib, et portreerib poliitilise sõnumi kõrval põhiliselt eraldatuse ühekülgsust, igavust ja repressioone (Gussak, 2019) – neid samu tuttavaid emotsioone, kuid mitmekordselt võimendatult. Tekib empaatia. Ka mina naudin meelelahutuses äratundmisrõõmu. Vanglaeraldatus emotsioone kunstis ja meelelahutuses kasutades pakutakse publikule võimalust kaasa tunda ning mõnes mõttes ka samastuda.

Õli saab otsa

Äralõigatuse pahupool loomingulisuse seisukohalt on stagnatsioon: võib tabada inspiratsioonitus ning seiskuda potentsiaalne isiklik areng. Meil on vaja keskkonda, inimesi ja kultuuri, et ammutada infot (Nuust, 29.01.2020). Isoleeritud maailmas, kus elame vaid oma mõtetega, jääb ühel hetkel puudu loomingulisuseks vajalikku „õli“.

Luuletaja Hando Runneli loodud kujund keldrikakandist, kes kõik oma päevad veetis keldriõhus, peegeldab samuti isolatsiooni stagneerivat mõju. Inimene, kes elab teistest eraldi, muutub kitsarinnalisemaks (ERR, 2004). Väheneb empaatiavõime ja inimeste „lugemise“ oskus (Olesk, 2020). Olukorras, kus puudub kontakt maailmaga, mis soosiks isiklikku arengut ning uute ideede tekkimist, saabki päevade sisuks vaid „söömine ja kakamine“.

Animatsiooniloome isolatsiooni tingimustes

Materiaalne isolatsioon pakub ka iseseisvatele animeerijatele julgust katsetada. 2010. aastal peetud diskussioonisarjas "Eesti anima hetkeseis" arutleti, kuidas kõigest kolme aastaga toimus kannapööre Eesti animamaastikul. Huvitavaid animafilme tehakse Eestis isegi „täitsa põlve otsas“ (PM, 2010). Omal käel tegutsevaid noori *indie*-animaatoreid, kes filmide tegemiseks ei vaja suurt meeskonda ega miljonilist eelarvet, tuleb üha juurde ning nende filmid löövad festivalidel samuti edukalt läbi (EFI, 2010).

Dekaad hiljem võib tõdeda, et see trend jätkub endiselt. *Indie* ehk teisisõnu sõltumatutel animatsioonidel on oma võlu. Lõigatus kliendi nõuetest ning suurstudio finantseeringutest aitab autoril eksperimenteerides, tihti ka vastandudes kitsilikule massmeediale, leida oma keel.

Ressursivähesusest on animatsioonid tihti lühemad. Lühike vorm võimaldab autoril kalduda klassikalisest narratiivsusest veidi kõrvale, olla isiklikum ning mängulisem. Mängulisus omakorda aitab julgemalt peegeldada toimuvat, isegi kui kaadrid vaatajale võivad tunduda ebamäärased või üheülbalised. Valminud teost avalikkusele presenteerides, on publikul lihtsam aktsepteerida kaootilisust, kui see esineb lühikesel ajaperioodil. Mida pikem on film, seda rohkem on vaja struktuuri, et vaataja ei satuks segadusse ning kaoks ära (Collmer, s.a). Pigem panustab lühivorm sisu intensiivsusele ja kontsentreeritusele.

Isiklikult kogesin materjalide nappuses ning äralõigatuses animeerimise protsessi miinuseid. Hea tehnika pakub võimalust tööd teha kiiremini, keskenduda rohkem väljundile ja loomeprotsessile. Kodus n.ö käepäraste vahenditega nokitsedes, kulub suurem osa ajast kiireima ja mugavama protsessi leidmiseks, programmidega tutvumiseks, tehnika võimsusega arvestamiseks ning enese ümber häälestamiseks.

Samas leiab sellises katsetamises siiski uusi väljundeid – võimalusi, millele ei osanud varem mõelda. Teatud äpardused, näiteks karakteri kole välja lõikamine, säbru tekkimine taustale, ebaloomulik liikumine – kõik võib mingit sõnumit kanda. Näiteks näidata ning meelega rõhutada minu kui looja võhiklikkust või jäädvustada vahetut emotsiooni. Ega teadlasedki uusi avastusi ei tee muud moodi, kui pidevalt katsetades ja ebaõnnestudes. Kiirema animeerimisprotsessi leiutamisest tekkis ka kuulus monty-pythonlik lamenukktehnikaanimatsiooni stiil (BBC, s.a), mis paljusid siiani kõnetab. See ongi omaette kreatiivne teadus, vaid iseendale, omaenda käekirja otsimiseks.

Vaatamata professor Michelli täheldustele, et suurstudios töötamine pärsib talentide loomingulisust (Michell, 2017), ei kõiguta isolatsioon tööstuslikku ning rahale suunatud

animatsiooni. Populaarsel voogedastusplatvormil Netflix läheb pandeemia ajal paremini kui kunagi varem. Teenuse osutaja on avastanud isolatsiooni valguses animatsioonide võlu ning sellest on saanud uus suur investeerimisvaldkond. Eriolukorra ajal on animatsiooni tootmine, võrreldes tavalise mängufilmiga, oluliselt lihtsam saata kaugtööle. Netflixil on 2020. aastal plaanis välja lasta rohkem kui tosin uut animeeritud seriaali (Shaw, 2020), mis näitab, et isoleeritus võib animatsioonitööstusele hoopis virgutavalt mõjuda.

2. ANIMATSIOON „SEINAD“

Antud peatükis käsitlen oma animatsiooni idee arengut, protsessi ning materjalide, tehnikate ja stilistika valikut. Kaadritest koostas in leksikoni ning lõpetasin lühikese kokkuvõttega.

2.1. Idee areng

Konarlik teekond lõpliku ideeni kestis peaaegu kaitsmisteni välja.

Seitsmenda semestri hakul, 2019. aasta kuldsetel sügiskuudel olin kindel, et teen lõputööks filmi. Mul oli olemas idee, poolik lugu ja ambitsioon – tahtsin teha dokfilmi baleriini teekonnast Luigeks. Pärast edutut stipendiumile kandideerimist, pädevate juhendajate otsimist, sõprade-tuttavatega arutamist ja esialgse stsenaariumi koostamist, tabas mind ärevus. See amps tundus liiga suur. Pinget lisas lähedane suhe loo peategelasega, aja nappus ning asjaolu, et koolist poleks ma leidnud piisavalt oskuslikku juhendajat. Teadsin detsembris, et see jääb mul hilisemaks projektiks.

Semester hakkas ümber saama ning hindamised koputasid uksele. Erialase joonistamise kursuse lõpuülesanded olid juba sügise algul teada, kuid ma ei olnud kogu selle nelja kuu jooksul lillegi liigutatud. Päev enne printimise tähtaega istusin laua taha ja hakkasin mõtlema. Ei – paanitsema. Pea oli paks. Tundus, et ühtegi mõistliku mõtet ei tule. Olin päev varem avanud meediatudengite ühise serveri ning teiste töid uudistanud. „Kõik on juba järje peal, mida mina siin veel teen!“ karjus üks osa minust meeleheitlikult. Ärevusest hajevil ajasin kohvikruusi ümber ning kohmakus ajas mind veelgi rohkem endast välja. Rahustuseks läksin ahju puid segama, haarasin tuhakorvis ühe sötüki ning hakkasin intuiitiivselt erinevaid siluette joonistama. Tegelane, kes jäi ette oma suurte käe- ja jalalabadega ning vaatas otsa oma väikse nukra peanupuga, kõnetas mind. (vt lisa 1). Visandasin ta silueti A3 paberile ning hakkasin sodima. Sodisin kogu stressi välja. Ja lõpetuseks lisasin härrale kaks tillukest totška silma ning ühe pika lontis nina (vt lisa 2). Oma suurtest jalgadest inspireerituna õnnistasin ta nimega Alati Jalus ning nii sündiski tegelane animatsiooni jaoks.

Sinine emotsioone täis kritseldatud tegelane oranžil vesivärvist voolaval taustal hakkas elama. Ta justkui karjus tahtest ennast liigutada selles paberile lõksu jäänud maailmas. Nägin teda komistamas ning koperdamas, oma oskamatuses ärevusse sattununa nukrutsemas, kohustuste eest ära jooksmas. Sõbra soovitusel vahetasingi entusiastlikult jaanuarikuus diplomitööks mõeldud dokfilmi animafilmi vastu.

Osakonna komisjonile esitlesin veebruari algul animatsioonifilmi esimest ideed: luua film emotsioonide ajal kohmakast tegelaskujust. Soovisin lisada lühifilmile dokumenteeritavat ning kontseptuaalset dimensiooni, lastes karakteri siseelu portreeterida võimalikult paljudel erinevatel inimestel. See pidi näitama, et ma pole üksi selles tunnete möllus. Joonistegelase kaadrite värvimine oleks olnud osa kunstiteraapiast, kus osalised oleksid saanud end välja elada. Heliliselt pidi animatsiooni saatma luule, mille proovisin saada tunnustatud eesti kirjanikult.

Kui 27. veebruaril tuvastati Eestis esimene COVID-19 haigusjuhtum, ei olnud mul veel ohutaju. Alates 6. märtsist, pärast Kristiine kooli sulgemist, järgnes ühiskondlik reaktsioonide ahel: hakati kartma. Aga kes ei hoolinud – mina! Ohutaju kõrval puudus ka kontrollitaju, nagu hiljem järeldasin Uusbergi viirusepuhangu reaktsioonide analüüsist (Uusberg, 2020). 11. märtsil sõitsin Austriasse sõpradele külla. Pilet oli ju ostetud ja nii palju oli vaja veel näha. Pigistasin silmad kinni paar päeva varem tulnud rektori kirja ees, kus seoses haiguse levikuga soovitati iga välisreisi hoolega kaaluda. Kuid vitsad maksid kiiresti kätte. Täpselt sihtriiki saabumise päeval kuulutati välja pandeemia: suleti kõik muuseumid ning tühistati üritused. Olukord tundus unenäoline ja tõsidus ei jõudnud ikka veel kohale. Jah, kogu planeeritud kultuuriprogramm kannatas kohutavalt, kuid sain sellegipoolest nautida sooja seltskonda, mõnusat toitu ning päikselisi jalutuskäike ajaloolistes parkides. Ärevaks hakkasid tegema sõnumid kodumaalt ning iga päevaga paanilisemaks muutuv meedia. Kutsuti tagasi eestlasi üle ilma, ähvardasid piiride sulgemised. Kartuses lahkusin riigist päev varem ka mina.

Välismaalt naasnuna ootas ees kahenädalane enesekarantiin. Leidsin end taaskord „akvaariumist“. See sama eraldatus tabas märtsis-aprillis 2020 pea kõiki inimesi üle maailma. Nakkuse saanuna või reisilt tulnuna asetati kiirelt ohtlikkuse tempel rinda. Tavaelulised harjumused ja tehtud plaanid tuli ümber mõelda. Jäin vanade puidust seinte vahele kahekesi oma tublilt tolmu kogunud diplomitöö ideega. Need seinad tundusid kitsamad ja rõhuvamad kui kunagi varem. Kõrvu kostusid igatunnised Kuku raadio uudised ning magistraali automüra. Läbi ekraani karjusid kõik armsad näitlejad: „Jää kurat koju!“ (TAI, 2020). Kolmas kaitsmine koputas uksele ning ärevus järjest paisus, esialgset kunstiteraapilist osa ma enam teha ei saanud. Juhendajaga asja arutades jäi endiselt ideeks siseelu konfliktide peegeldamine. Eelkaitsesin selle ära, kuid seest jäi kriipima – ma ei tundnud enam seost esialgse lõputöö ideega.

31. märtsil olin alla andmas. „Kõik, ma rohkem ei tee.“. Nii kirjutasin oma päeviku sissekandesse. Ja peas kõlasid need sõnad veel kõikvõimalikes versioonides.

„Ajagraafikus olin märkinud, et märtsiks on karakter arendatud ning varasemate diplomitöödega tutvutud. Hirm põrumise ning tundmatu tuleviku ees ja alateadlik (nüüdseks teadvustatud) soov veel üliõpilaseks jääda lükkasid ning lükkavad muudkui vajalikku tegutsemist edasi. Ei ole grammigi joonistanud ega lugenud mingit asjakohast materjali. Tupikseis.

Lõpuks haarasin telefoni, otsisin meediadisaini osakonna juhataja numbri ning kurtsin muret. Heatahtlik kuulamine aitas ning aitas ka see, et otsustasin üles kirjutada kõik need mõttepilved. Ja sellest vist praegu piisaski.“

– väljavõte päevikust, 31.03.2020

Kirjutasin juhendajale ning tema soovitusel tuli mõtteks siduda lõputöö hetkelise situatsiooniga – siis jääks alles ka dokumenteeriv osa. Hakkasin igapäevaselt päevikut pidama ning proovisin oma mõtteid visualiseerida läbi karakteri. Animeerimise ning kirjutamise käigus sai diplomitöö endale igal nädalal tahke juurde. Vormus idee luua siseelu peegeldav animatsioon, pealesunnitud ja vabatahtliku isolatsiooni piirimail.

2.2. Stiil ja karakter

Animatsioonifilm sündis eksperimentaalselt. Erinevaid tehnikaid ja materjale katsetades ja kombineerides, vastavalt kodustele tingimustele, valmisid kaootilised ja mängulised kaadrid ning sisu. Järgnevalt kirjeldan täpsemalt loodud karakterit ning stiililist valikut.

Karakter

Protagonistiks on suurte käte- ja jalalabadega karakter, kes sobib hästi kirjeldama emotsionaalset osa minust. Tema nimeks sai Tõnu – nagu hädine mees lühifilmist „Virago“, või erakluse kuningas Önnepalu. Selline lihtne eesti nimi tundus suurepäraselt sobivalt keerulisele karakterile.

Tõnu visualiseerides proovisin sõbrustada selle osaga minust, keda muidu põlgasin. Kui Herman Hesse „Stepihundi“ peategelasel on kaks tahku: inimene ja loom, siis mul on neid isikuid endas rohkem. Kui aga võtta Tõnu kui looma, pole ta kindlasti hunt, vaid pigem jänes. Urgu pugunud pikk-kõrv kui arglikkuse sümbol. Samas on jänes ka taassünni sümbol, ning omamoodi taassünni pakkus mulle ka isolatsioon.

Värvid

Illustratsiooni luues soovisin näidata karakteri eraldatust maailmast. Seda oli kõige tabavam kujutada värvidega. Alateadlikult värviõpetuse teadmisi rakendades lõin tausta oranži ning karakteri sinise.

Animeerides muutus oranž sümboliks. Särav soe toon tähistab kirevat ning põnevana tunduvat, samas ka pealiskaudset ja kauget välismaailma. See on vastand sinisele, melanhoolsele ja külmale sisemaailmale. Tõnu on läbivalt sinist värvi.

Kui Goethe värviteooria põhjal seostatakse kollast alati valgusega, siis sinisega käib kaasas teatav pimedus (Goethe, 1840, lk 42). Pimedana tunnen ka ennast. Sinine on varjude värv. Seinad pakuvad küll varju, aga peidavad ka valguse eest.

Lisaks seostub sinine külmaga. Vaene inimene kurdab tihti maailma külmust – nii ühiskondlikus kui füüsilises mõttes. See on otseselt süüdi meie suuremates hädades. Minu karakter näeb aga välismaailma külmust endas.

Taust

Mind inspireeris teadmine, et segades vastandvärve, on tulemuseks hall. Hall nagu pilvine taevas või tuhk. Küsitlused näitavad, et halli seostatakse põhiliselt igavuse, ebamäärasuse, vanaduse, ükskõiksuse ja tagasihoidlikkusega (Hall, s.a). Kõik need märksõnad sobisid isolatsioonikogemuse kirjeldamiseks. Lisaks jäi mulle kõlama purjetaja Uku Randmaa kirjeldus masendusest. Oma pikal üksikul purjereisil ütles ta, et koges ühel hetkel halli enda kohal (Kahar, 2020). Seepärast otsustasin tausta värvuse animatsioonis jätta akromaatiliseks.

Animatsiooni tausta soovisin jätta võimalikult puhta. Iga päev alustasin päeviku kirjutamist ja kaadrite joonistamist tühjalt paberilt. Iga päev sai kirja uus tunne, uus mõte. Ka vanad mõtted ei jäänud puudutamata. Kombineerides paberi motiivi ning halli värvuse, asetasin karakteri paberist loodud seinte vahele. Lisaks, paber ise on nõrk materjal. Seda on lihtne rebida, voltida, üksteise külge kleepida. Paberist seinad on vahest kõige ilmekamaks võrdkujuks seintele, mis on samal ajal nii illusoorseid kui ka füüsilised.

2.3. Animeerimise protsess

Minu lühifilm ei pretendeeri ei kinolinadele ega suurtele auhinnarahadele. See on pigem teekond iseendani. Materjalide kompamise käigus proovisin justkui liblikavõrguga kinni püüda püsimatuid tundeid. Iga kaader peegeldab killukest minu päevadest isolatsioonis.

Tegelusteraapiast ning vangistatusest inspireerituna katsetasin kodus leitavate käepäraste materjalidega. Tutvusin ka tahvelarvutis erinevate pintsl- ja mustri võimalustega, mis andis võimaluse kiiremini töötada. Järetöötuse, komposiitimise ning mõningase animeerimise jaoks kasutasin Adobe Premiere Pro'd ning AfterEffects'i.

2.3.1. Animeerimine

Alustasin animeerimist vanakoolilikult: paberi ning pliiatsiga. Katsetasin guašši, markerite, söe ja vesivärvidega. Hetkest, mil otsustasin muuta protsessi enda jaoks rahustavaks kunstiringiks, hakkasin julgemalt katsetama ka teiste materjalidega: küpsetasin võiküpsiseid, voolisin savi, ladusin üksteise külge tikke, rebisin paberit ning toppisin vedela taigna õhupalli (vt lisa 3). Tundeväljendusi proovisin lisaks kavanditena visualiseerida tahvlisse joonistades, millest hiljem jõudis suurem osa üsna sarnasel kujul ka filmi. Minus on mingi laiskus, mis kõigub loomepiiri peal. Tänu sellele loomingulisele laiskusele leian ma väljendusviise, mida muidu ehk ei oskaks otsidagi. Aga vahel on laiskust ka liiga palju ning töö jääb vajaka. Need kaadrid on täpselt piiri peal. Ja mulle see meeldib – väga minulik.

Kõige hilisemas faasis, kui hakkasin klippe kokku monteerima, lõin juurde ka omajagu katsetusi AfterEffects'is. Kollaažid ja komposiitimine panid silma särama. Kasutasin kõikvõimalikke enda loodud mustreid, pilte ning vabavaralisi videoid ning fotosid. Tõnu sai mu ekraanist ja isolatsioonist väsinud silmad, sõi kogunenud veinikorke, pesi minu rõvedaid musti „seenekestega“ varbaid ja loksus suupistelaevukesega tunnetemerel.

2.3.2. Leksikon

Andekas maalikunstnik Steve Huston tõdes ühes intervjuus, et kunstnik ei tohiks ise ette kirjeldada, mida ta teosega öelda tahtis (Proko, 2017). Nõustun selle avaldusega, kuid diplomitöö terviklikkuse huvides, annan ma siiski lugejale võtme. Mõned kaadrid on ka minu jaoks mitmetähenduslikud ning selle kahekuulise perioodi jooksul olen erinevatel hetkedel leidnud neis erineva tõlgenduse.

Alljärgnev on väike n.ö „tunnete leksikon”, kus on avatud animatsioonifilmi kaadrite taha jäävad maailma – meeleolusid, tehnilist protsessi, päevasündmusi, päevikukatkeid.

Järgnevad seletused on põhiliselt iseendale, justkui osa päevikust, selgitades umbkaudselt ideedeni jõudmist ning tähendust mulle endale.

Ajakulg ja tiksuv nina

„Vanaemal oli üks peen kastanpruun seinakell. Kui võtmega õigest august keerata, sai täistundidel kuulda kellamängu, nii nagu nüüd kuulen raekoja oma.”

– väljavõte päevikust, 09.05

Vanaema vana kell veetis oma viimased töötavad eluaastad Annelinna korteris, minu ja õe toas. Igal õhtul jälgisin voodist tiksuvat pendlit. See heli on mul endiselt kõrvus. Tik-tak, tik-tak, rahulikult ja järjepidevalt. Märkamatuult möödusid pendli kõikumise saatel sekundid, minutid, tunnid. Aeg voolas kuni olin piisavalt suur kodust välja kolimiseks.

Kuigi seda kella ma enam ei näe, kestab tiksumine endiselt: minu sees ja minu ümber. Aeg on samal ajal nii lõpmatu kui ka kaduv.

Buratino nina

Tiksuva nina kaader sai alguse valetamisest, endale valetamisest. Avastasin pärast üht kohtumist sõbraga oma päevikut analüüsides, kui palju ma endale valetan. Need valed paistavad välja nagu Buratinol pikk nina, kuid ometi pigistan tihti enda valed ees silmad kinni. Küll mul on „aega kohtuda“, kuigi tegelikult ootab tegemist lõputöö. Või piinlikkusest pühin mälust seikasid, mille üle ma uhke pole. Kustutan internetis oma vanu postitusi nagu poleks neid kunagi olnud. Vahel ei täitnud päevikutki täiesti ausalt. No kurja, isegi päris isolatsioonis

ei olnud tegelikult kaks kuud, kohtusin ju sõpradega. Neid väikeseid valesid on mu väike pea täis.

Couchbot

17. aprillil diivanilt tõustes mõistsin, kui palju ma oma aega olen sellel mööbliesemel veetnud. Istme alla oli lohk tekkinud ning mu sabakont tuikas. Sellegi poolest naasesin pleekinud pleediga kaetud vanale, kuid pehmele sohvale. Tundsin, et minust ja diivanist saab varsti üks, muundume, sulame üheks suureks mittemidagiütlevaks *couchbotiks*.

Eesti parim pagar

Mingi vahe sõin väga palju küpsiseid. Mulle meeldib neid enne söömist joogi sisse kasta, seepärast tundus ka ainuõige tõsta piimast välja Küpsise-Tõnu. Lisaks märkasin end oluliselt rohkem köögis retseptidega katsetamas. Enda lohutuseks meeldib mõelda, et nagu sajad eestlased aprillis, et nii küpsetas ka Thoreau oma metsamajakese isolatsioonis leiba.

Ühel keskaprilli päeval tegin auavalduse tärganud küpsetushuvile. Voolisin improviseeritud taignast tönukujulise küpsise ning pistsin koos teistega ahju. Pean tõdema, see žest suutis mu kulinaarsete oskuste enesekindlust kõigutada. „Võikäkerdused olid üsna võitnud, kuivasid suus ära ja maitseelamust ei pakkunud“ (väljavõte päevikust, 13.04) . Tõnul tuli ka käsi otsast. Kõik asjad lähevad mul alati millegi pärast katki. Pahameelest lõhkusin kogu küpsise ära.

Ei taha

„Nelja seina vahel istudes on tulnud mentaalne kriis. Ei taha, ei taha, ei taha. Enda mõtete ümber tiirutamine teeb ebakindlaks.[- -]Tahaks lihtsalt välja minna või selle tundetormi välja ropsida.“

– väljavõte päevikust, 28.03

Homsesse varna

Kohustusi on hea varna visata, eriti homsesse, et ikka nende tegemise asemel täna oma uusi talente avastada. Näiteks võib kerkida kuskilt peidetud huvi moedisaini vastu.

Inimestes üks

Kõige esimene animatsioonikatsetus. Sellest sai alguse minu diplomitöö. Tahtsin kajastada külmi mõtteid soojas maailmas, mitte-kuulumist ja äralõigatust, üksildust keset suurt rahvamassi. Teravalt segane tegelane voolavas-ähmases keskkonnas.

Keldris kakand ja keldris söönd

*Keldrikakand kena kakand,
keldris söönd ja keldris kakand.
Pole keldrist väljas käinud,
pole välisilma näinud.*

*Kõik, mis kehtib keldri õhus,
kehtib ka ta peas ja kõhus.
Ta ei ole isehakand,
ta on sünnist saati kakand.*

- *Hando Runnel*

Kohustustesse uppumine

Mida paremaks läheb töö, seda rohkem vigu selles märkan. Mida rohkem loen, seda lollimana end tunnen. Need „teadmised“ enam ei haaku vaid kukuvad peale ja uputavad ära. Miskit mõistlikku ei saa tehtud.

Koristusurm

Rääkisin aprillikuul endise keskkooliaegse klassivennaga. Ta mainis, kuidas tal on isolatsiooniga tekkinud lausa paaniline koristamistung: ühtegi valesti paigutatud asja ka ei talu. Ise küürisin ja desinfitseerisin mõnel päeval samuti meeletult, kuid kodu muutus iga kord silmapilguga tagasi räpaseks. Vastik. Ma ei jõua.

Lendlevad mõtted

Mõni päev oli täiesti tuim. Näotud mõtted lendasid mööda tuba laiali leidmata mingit otstarvet.

Ma ei tee igavat kunsti

Rahanappuses John Baldessari ei saanud kohtuda oma õpilastega ning andis neile ülesandeks kirjutada galerii seinad täis sõnumiga „I Will Not Make Any More Boring Art“ (eesti k. „Ma ei tee rohkem igavat kunsti“). Seda ta õpilased ka tegid ning nii sündis kunstniku teos, ilma tema enda kohalolekuta (MOMA, s.a.)

Miskit selles situatsioonis liigutab mind. Aga kunstnik ma otseselt pole ja õpilasi on mul veel vähem. Sellegi poolest otsustasin olla päevakese ise kunstnik ja oma õpilane samal ajal, anda endale see sama karistus ja muuta Baldessari idee omaks. Kogu kunst on nagunii ideede taaskasutus.

Ja igavus – see on kui mu teine nimi. Ma tunnen, et kõik mu teosed on tuhmid ja ilmetud. Nagu ma ise. Tõmbasin sõõmu „õli“ sisse ning jõin veel inspiratsiooniks paar pudelit veini. Kirjutasin paberilehe sama sõnumit täis, kuid mõistsin siis, et väline surve ja egoistlik soov olla huvitav on lihtsalt uputav. Kas siis kõik peavad huvitavad olema?

Magistraali tolm

„Ärksin aevastuse peale, kuid ei, ma pole haigeks jäänud. Magistraali ääres elamise suur miinus on tolm, mis pidevalt uksest-aknast sisse lendab.“ (väljavõte päevikust, 04.04)

Kombineerisin tolmu lendamise 9. aprillil loodud intuiivsete maalidega. Tegin neid kritseldusi muusika saatel meditatiivselt oma kümme tükki. Neid analüüsida ma ei tahtnud, ükski joonistus ei meeldinud. Ei meeldinud ka pidevalt tuppa lendlev tolm.

Magus uni

Möödusid nädalad kohutavas unerütmis. Ma ei jäänud enam enne nelja hommikul magama ega ärrganud enne kella üht päeval. Ja kui suutsin isegi keskööl end magama sundida, magasin ikkagi üle keskpäeva. Uni käis päev otsa kaasas. Ainuke produktiivne aeg oli öösel, mil kohvi lõpuks mõjus, ja siis ka tabas ärevus, mille tekitas juba lihtsalt kohustuste peale vaatamine.

Mäda

Rahustuseks kogunes mu põskedesse ja kõhtu tohutul kogusel suhkrut. Pugisin jäätist, komme, küpsiseid, kooke ja mida kõike veel leidus. Minu musta kohvi armastus asendus vanilliplombiiri või kondenspiimaga segatud kohvijoogiga. Kūpsetasin õhtuti pannkooke.

Näonahk kannatas ning iga päev leidsin uue vinni näost. Aga ei vahetanud ma selle peale toiduharjumust, vaid tellisin endale heas lootuses hooldustooteid. Kogu see stress ja võrdlus, väline surve ning enesepõlgus paisus sees nagu paks mäda. Tuleb kõik välja pigistada!

Nutisõltuvus

Kui päeviku sissekandeid lugeda, siis näeb väga selgelt, et olen sattunud meelelahutuse ja infonälja vangiks. Kuulan raadiot, kerin sotsiaalmeedias ja vaatan lõbusaid videoid.

Pac-Tõnu

Seest sööv tunne paneb otsima asendustegevusi, olgu selleks jook, jook, söök või mõni mäng. Aeg jookseb nagu punktiskoor ning „võit“ pole miskit muud kui sees paisuv süümepiin.

Piima tunne

Lugesin Vikerkaarest Kertu Mopli „Piima tunnet“ ning samastusin. Olen ka ennast piimana tundnud: lahja ning pooleldi unustatud. Nagu üks vedel loik maas (või linoleumil). Olemas, aga märkamatu või tüütu. Õhuke. Väike. „Ma olen nõrk kõige ees, mis on natuke suurem kui mina. Ma ei täida seda tuba ära.“ (Moppel, 2020)

Puhastav Pai

Tõnis Vilu Katuse saates üks armas tüdruk rääkis oma psühhoosiliste sümptomitega raske depressiooni kogemustest. Üks nõuanne jäi kõrvu pidama: kui tunned end üksikuna, siis võta üks kuum dušš ning kujuta iga veepiiska kallistusena. (Vilu, 2020)

Püromaan

Mul oli paar aastat tagasi üks poiss-sõber, kes armastas tulevärki. Tuli on ka mulle alati meeldinud, selles on miskit lõplikku ja rahustavat. Ma küll pauku ei tee, kuid ahju kui puumaja rõõmu naudin täiel rinnal. 21. aprillil, inspireeritud skulptuuriosakonna kodutööst, said tikud vormi minu tillukesele tulevärgi armastusele. Selle puhastava ja lõpetavale efektile.

Rattasõit

Kaks üksteist tasakaalustavat tegevust saatsid mind terve aprilli ja mai – intiimsed veiniõhtud iseendaga ning pikad rattasõidud värskes õhus.

Savi-Tõnu

Selle sama Tõnu tahaks välja oksendada küll. Selle Tõnu, kes muudab ruumi kitsamaks ning selles hingatava õhu lämbemaks.

Suur null

Ülestõusmispühad.

„Null. Täiesti suur null. Eile oli selline motivatsioon ja täna lihtsalt... täielik suur reede.“
(väljavõte päevikust, 10.04)

Trenn

Lisaks rattasõitudele proovisin meele selge hoida ka hüpates, karates, joostes ja lihaseid tehes. Trenn paneb seest põlema. Meel puhastub, teeb restardi.

Vanamees ja tundemeri

Päevikut tagantjärele uurides märkasin ennast tihti ülevoolavaid tundeid ja mõtteid kirjeldamas mere või tormina. Lisaks kõikusid head ja halvad emotsioonid nagu vagun ameerika mäel.

Vaguni vahetasin välja toidulaevukese vastu ning möllav vesi võib pakkuda sarnast elamust nagu lõbustuspark. Vahest on see veelgi adrenaliinirohkem.

Mustad varbad ja jalatallad

„Vaibale astudes kleepusid higisele jalatallale osakesed, mille päritolu ei suutnud tuvastada.“
(väljavõte päevikust 04.04).

Kõikidest tunnustest, mis viitavad mu räpasurele (nt rasvast pulkjaks muutunud juuksed või higilehk) on vahest jalatallad kõige dramaatilisemad. Higihaisuse särgi võib ära vahetada ning õlised juuksed hoiavad hästi patsis – elurütmi need otseselt ei häiri, kuid mustad varbad kamandavad pessu. Külmajutid jooksevad läbi keha kui märkan tolmu ja vana nahka täis kogunenud küünealuseid. Veelgi vastikum on, kui astun higiste jalgadega tolmusel põrandal ning näen ja tunnen kogu seda prahti enda külge haakumas.

Ärevil

Ärevus tundmatu ees. Märts-aprill tundus kui üks pikk ootamine. Seest sõi teadmatus tuleviku ees ning hirm oskamatus pärast.

Ärevas olukorras hakkas ma sõrmedega võimlema. Peab neid kuidagi liigutama, midagi katsuma. Istudes võtab rolli üle südame rütmis kõikuv jalg. Sees tuksuv tunne näitab välja.

2.3.3. Heli

Heli valmis viimasena. Algne idee kasutada luulet taustana jäi kõrvale ning helimaastik sündis, nagu visuaalsed kaadrid, katsetamistega.

Vaikuses kerkivad esile helid, mis jäävad muidu kuulamata. Salvestasin hommikusi ning öiseid linnulaule, Võru magistraali müra, peegli pesemist. Kasutasin vabavaralisi heliefekte youtube.com-ist, Aturax Audiolt ning Freesound.org-ist, salvestasin minuni isolatsiooni ajal jõudnud meediakatkeid, kuid tegin efekte ka ise. Kasutasin kõikvõimalikke käepäraseid vahendeid nagu iseenda häälepaelad, juurviljad, käed, keha, paberid, spreipudelid. Protsess oli põnev, kuid kuna jäi hilja peale, oli teekond lõpptulemuseni pingeline ning vähem nauditav, kui oleks võinud olla.

2.3.4. Lõpp ja järelused

Teekond viimase semestri algusest lõpetamiseni on olnud paeluv. Tagasi aadates küll järeldan, et suurem osa ärevusest, mis sai ka kirja ning jõudis animatsiooni, oli ilmselt tingitud siiski lõputöö tegemisest. Sarnaseid tundeid sain kõrvalt näha ka saatusekaaslastel (keda samas samuti puudutas eriolukorra eraldatus). Otseselt ma küll ei saa väita, et arenesin palju vaimselt, kuid sellegipoolest aitas lõputöö mul leida miskit, mida ma võibolla ei oleks osanud otsidagi. Võin öelda, et sain oma „kriisist maksimumi“. Mul kerkisid üles mõtteid, mis olid küll juba varasemalt sees, kuid pigem kuskile peidetud. Pääsematus mugavasse töökeskkonda või vajalike inimesteni tegi ühel päeval süngeks ja rahutuks, kuid teisel jälle soodustas loomingulisust. Päevik aitas saada endaga rohkem sina peale ning mõista ja leppida oma

tunnetega. Lisaks märkmeid lugedes ja animatsiooni vaadates on tore tagasi meenutada. Pluss sain veelkord kinnitust, et olen endiselt viimase-minuti-inimene.

Suure tänusõna tahaksin anda edasi juhendajale, kes ikka pidevalt mu segases edasiminekus ja kompimises aitas suunda leida. Tahaks tänada ka osakonnajuhatajat, sõpru, pere – ilma teieta oleks ma juba ammu ennast kinni matnud suurte ja raskete müüridega. Aitäh!

KOKKUVÕTE

Diplomitöö sai alguse soovist teha dokumenteeriv film. Kui esialgu oli mõttes luua lineaos baleriinist, siis seitsmenda semestri lõpul kujunes sellest animafilm, mis kajastaks võimalikult erinevate inimeste tundeid. Eriolukorra sunnil aga raskenes võimalus kaasata projekti teisi inimesi selles mahus, millises oleks soovinud ning seega muutusin ise enda uurimisaluseks. Püstitasin situatsioonist tulenevalt uurimusküsimuse fookuse kujutletavatele ning reaalsele seintele ning analüüsisin nende müüride loodud isolatsiooni mõju.

Isolatsiooni saab jagada tinglikult vabatahtlikkuse alusel nn vangla- ning kloostrieraldatuseks. Vangistatud inivid on tahtvastaselt ära lõigatud ühest keskkonnast ning paigutatud teise. Uue keskkonna müürid on rõhuvad ja piiravad. Kloostrieraldusse aga suundutakse pigem omal otsusel, tihti proovides jõuda läbi askeesi teatud tulemuslikkuseni. Mõlema isolatsiooni seinad saavad olla nii füüsilised kui ka mentaalsed.

Vanglaeraldatus mõjub raskelt nii vaimsele kui ka kehalisele tervisele. Inimeste omavaheline kontakt on bioloogiline vajadus ning piiravate seinte vahel on eluks vajalike sidemete loomine ning hoidmine pigem keeruline. Nt video vahendusel suheldes jääb inimene kaugeks – näost-näkku kohtumine pakub võimaluse lugeda kehakeelt, saada uusi mõtteid ning lubab kehal kogeda ka keemilist heaolutunnet. Selle kõige puudumisel võib üksindus kujuneda üksilduseks, mis tingib omakorda tervisliku seisundi halvenemist. Kuid üksindust saab tunda ka ruumiliselt eraldamata, teiste liigikaaslaste keskel. See tähendab, et vanglaisolatsioon ei nõua otseselt vanglasse sattumist ega geograafilist eraldamist – tahtmatult suudab inimene seda teha ka oma mõttejõuga. Pidevalt situatsioone negatiivselt tõlgendades laob inimene enda ümber läbipaistvad ahistavad müürid, kust välja pääseda on, sarnaselt tavalistele vanglamüüridele, raske.

Kuid eraldatusel on ka teine pool. Tahtlikult ennast hetkelisest keskkonnast pagendades saab inimene peituda n.ö pühaseinte vahele ehk kloostrieraldatusesse. Kloostrieraldatusesse minnakse otsima jumalust, iseennast, kaitset, puhkust või tootlikkust. Üksinduses tulemuseni jõudmise protsess pole kergete killast, kuid heaks vahendiks arengu kaardistamisel on päevik. Päevik ei pea kujunema kirjalikuks teoseks – igasugune eneseväljendusvorm, näiteks kunsti või animeeritud filmi loomine, pakub võimalust eneserefleksioonideks, mis on ka päeviku pidamise soovitud tulem. Mänguline lähenemine loomele aitab vahest kõige paremini leida

üles selle, mida otsitakse: olgu tegu uue identiteedi, käe kirja või põgenemisega igavusest. Lisaks, isoleeritus näiliselt vajalikest ressurssidest võib suunata loomeinimest otsima uusi väljundeid, mis soodustava oma keele ning stiili leidmist. Kuid eraldatus ei taga meistriteoseid. Vaja on kogemusi, narratiive, eesmärke ja müüte. Seinte vahel, infosulus istudes, võib vajalik „tuld põlemas hoidev õli“ otsa saada. Ka kogu energia võib kuluda otsimisele ilma tulemuseta. Isolatsioonis olekut teadvustades ja selle olukorra ära kasutamine pigem soodustab kui pärsib loomingulist.

Praktilise osana valmis lühike sisekaemuslik animatsioonifilm mind kahekuulise perioodi ajal vallanud tunnetest. Palju aega kulus ümberhäälestumisele ning tehnika võimaluste piire kombates. Animeerimiseks vajalik aeg kulus märkamatuks. Samas võimaluste vähesuse ja laiskuse piiril sündis omajagu kaadreid, mis tegemise lõbu pakkusid. Otsisin vastust küsimusele, kas iseseisvalt ja piiratud võimalustega on animafilm tehtav. Lõpuks tõesin, et eksperimentaalne ja kaootiline lähenemine viib tõepoolest mängulisema tulemuseni.

Kirjaliku osa teises pooles analüüsisin loodud teost. Koostasid valminud kaadritest leksikoni ning selgitasin lähemalt nii filmi stiili, värvivalikut kui ka karakteri enda loomet ja protsesse, mis seda suunasid. Samuti täheldasin üles idee arengu neljanda kursuse algusest kuni lõpetamiseni välja. Kogu protsess oli põnevalt pingeline. Soovitan ka teistel kirjutada, joonistada või animeerida üles oma mõtteid, isegi kui otseselt mingit suurt arengut ei otsi. Oma seiksid ja mõtteid on hiljem isiklikult lõbus meenutada.

SUMMARY

Title: Animation “Walls” and Isolation Experience in Creative Work

My thesis began from the desire to create a documentary. At first it was supposed to depict a story of a ballerina, however, as the seventh semester enrolled along, it gradually became an animated movie about portraying the feelings of a wide variety of people. Due to the pandemic, as diligently involving a lot of people became complicated, I shifted focus of the thesis on myself. On a theoretical research part, I placed my questions around the metaphorical and actual walls of isolation – on its impact on people and creation.

Isolation can be conditionally categorized into prison isolation and monastery isolation. An imprisoned individual is unwillingly excluded from one environment and forced into another. The walls of the new environment are oppressive and restrictive. Nevertheless, monastery isolation is often a personal choice. People exile themselves between the holy walls to find the benefit through asceticism. Both monastery and prison isolation walls can be physical and mental.

Prison isolation has a harsh impact on health. It's is a biological necessity for people to have human contact. It can gruesome to maintain necessary relationships while being restricted. Even communication by video mediation still leaves people far apart: face-to-face meetings enable to read body language, gather stories and experience the chemical signals of happiness. Lack of it results solitude becoming destructive loneliness. Besides being spatially isolated, loneliness can be felt also while being among people. Person does not necessarily have to be in prison or geographically isolated, because the restrictive wall can be inflicted upon oneself with the power of thought and constant negative take on things. That in turn could lead to self-destructive behaviour.

Nonetheless, there is another side to solitude. By choosing to isolate oneself from the environment, one can seek an escape or a journey between the monastery walls. People go there to seek out god, themselves, protection, rest or productivity, even though being productive while in solitude can prove to be a taunting task. Fortunately, there are diaries, which can be used to monitor one's progress. A diary does not eventually have to be merely written – its main purpose is to be a tool for self-reflections. That means any kind of self-expression like arts or animated movies, could also offer a retrospect. Furthermore, playful approach to

creation aids in finding one's creative identity or can just be a means to evade boredom. In addition, isolation from seemingly necessary resources can push a creative person even further into finding their own unique ways. But it is not the solitude that makes masterpieces – it still takes experience, goals, myths and narratives, that person has gathered. It is possible to run out of creative juice, when constantly being in state of solitude. All the time and energy could lead to a dead end, to a research without any results. Although, by being aware of the state of isolation, one mostly still benefits on creativity.

Applied part of my thesis consists of self-reflecting animated short. It is composed of the feelings I was experiencing on these last few months. I took a while to adapt to the situation and test the limitations of technology available to be. Regard to this, the time I had for animating slipped by unnoticed. Nevertheless, lack of available options and borderline boredom produced plenty of frames that where enjoyable to do. I was constantly asking myself, whether working independently with limited resources can lead to an animated movie. By the end I was convinced that experimental and somewhat chaotic approach can, and also it could lead to playful result.

In the second part of thesis, I compiled a lexicon of the short animations, added further thoughts on the character creation, overall style, sound and colour of the animations. Also, I marked down the whole process since the start of the fourth year until graduation. It was a tensely amazing experience and, in a nutshell, I do also advise to sketch, write or draw out one's thoughts. Even if you're not after the result, it can be an insightful thing to look back on one day.

KASUTATUD ALLIKAD

- Aaslav-Tepandi, K. (2019). Munklus varakristlusest keskajani – Kirik & Teoloogia. https://kjt.ee/2019/09/munklus-varakristlusest-keskajani/#_edn2
- Aleynikova, O. S. (2018). Loneliness in The History of Philosophical Culture – *Международный Научно-Исследовательский Журнал*, Vol 7, No 73, pp 119-122. <https://doi.org/10.23670/IRI.2018.73.7.027>
- Arley, P. (2011). *Thomas Silverstein: A Life of 24-Hour Isolation*. Kasutatud 20.04.2020. <https://www.petearley.com/thomas-silverstein/>
- Aureli, P. V. (2017). Vähem on piisav: arhitektuurist ja askeesist. Tallinn: Eesti Kunstiakadeemia Kirjastus
- BBC. The Do-It-Yourself Film Animation Show. *Terry Gilliam Cut paper animation*. [Video]. Kasutatud 15.05.2020 <https://youtu.be/KOqcHCEqO1k>
- Bolger, N., Davis, A., Rafaeli, E. (2003). *Diary Methods: Capturing Life as it is Lived* – *Annual Review of Psychology*. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.54.101601.145030>
- Bove, E. (2015). Minu sõbrad. *Loomingu Raamatukogu*. Tallinn.
- Collmer, K. (i.a). Independent Animation and Memory Reconstruction. Kasutatud 06.05.2020. http://www.kimcollmer.com/collmer_anim.pdf
- Daphne. M. (2020) *Benefits of Face to Face Communication* [Video]. Kasutatud 02.05 2020. <https://youtu.be/Pq3DTfRS3lg>
- Eesti Rahvusringhääling. (2012). *Ööülikool. Alari Allik ja kunstnik Peeter Laurits. Eraklusest*. [Vikerraadio podcast]. Kuulatud 11.04.2020 <https://vikerraadio.err.ee/802435/ooulikool-alari-allik-ja-peeter-laurits-eraklusest>

Eesti Rahvusringhääling. (2004). *Ööülikool. Peeter Tulviste. Isolatsioon ja mõtlemine*. [Vikerraadio podcast]. Kuulatud 11.04.2020

Eesti Rahvusringhääling. (2020). *Tänavakunstnik Banksy tõi isolatsioonis olles kunsti oma vannituppa*. Kasutatud 17.04.2020. <https://menu.err.ee/1078703/tanavakunstnik-banksy-toi-isolatsioonis-olles-kunsti-oma-vannituppa>

Eesti Filmi Instituut. (2010). Diskussioonisari: Eesti anima hetkeseis. <http://filmi.ee/diskussioonisari-eesti-anima-hetkeseis>

Global Production Network (27.04.2020). *Test Remote Shoot – Nafta Films* [Video] Kasutatud 27.04 2020. <https://www.facebook.com/globalproductionnetwork/videos/2364595113842553/>

Gussak, D. (2019). *Art and Art Therapy with the Imprisoned: Re-Creating Identity*. Routledge. New York. <https://doi.org/10.4324/9780429286940>

Hall (värvus). (2020). Kasutatud 14.05 2020. [https://et.wikipedia.org/wiki/Hall_\(värvus\)](https://et.wikipedia.org/wiki/Hall_(värvus))

Holt-Lunstad, J. (2017). *The Potential Public Health Relevance of Social Isolation and Loneliness: Prevalence, Epidemiology, and Risk Factors – Public Policy & Aging Report, Vol 27, No 4, pp. 127–130*. <https://doi.org/10.1093/ppar/prx030>

Holt-Lunstad, J., Smith, T. B., & Layton, J. B. (2010). *Social Relationships and Mortality Risk: A Meta-analytic Review – PLoS Medicine, Vol 7, No 7, pp 2*. <https://doi.org/10.1371/journal.pmed.1000316>

Inimõiguste giidi kodulehekülj. Kasutatud 24.04.2020. <https://bit.ly/2zi7sSh>

Goethe, J. W. (1840). *Goethe's theory of colours*. London: Murray, J. Oxford University. Kasutatud 29.04.2020. <http://archive.org/details/goestheoryco01goetgoog>

Kahar, K. (2020). 252 päeva üksindust [Dokumentaalfilm]. Tallinn: 8millimeetrit

Laurits, P. (2020) Peeter Laurits: lõpuks ometi on meil aega metamorfoose läbi teha. Kasutatud 16.04.2020. <https://www.err.ee/1078073/peeter-laurits-lopuks-ometi-on-meil-aega-metamorfoose-labi-teha>

Michell, B. (2017). *Independent Animation: Developing, Producing and Distributing Your Animated Films*.

MoMA Learning. (i.a). I will Not Make Any More Boring Art. Kasutatud 18.05.2020 https://www.moma.org/learn/moma_learning/john-baldessari-i-will-not-make-any-more-boring-art-1971/

Moppel, K. (2020). Piima tunne. Vikerkaar Kasutatud 29.04.2020

Mugerwa, S., Holden, J.D. (2012). *Writing therapy: a new tool for general practice? – The British Journal of General Practice. Vol 63, No, pp* <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC3505408/>

Männik, S. (2019). Vaata, milline on uue põlvkonna töökeskkond – Pipedrive kolis uude majja. *Geenius*. Kasutatud 06.05 2020. <https://raha.geenius.ee/rubriik/uudis/vaata-milline-on-uu-polvkonna-tookeskkond-pipedrive-kolis-uude-majja/>

Nuust, V. Loovkirjutamine I. [Loeng]. 29.01.2020

Oksütotsiin (2020). Kasutatud 02.05 2020.

Olesk, M. Vangla x inimene. (Jaanuar 2020). *Vikerkaar*. Vaadatud 26.04.2020. <https://www.vikerkaar.ee/archives/25512>

- Olli, K. (2013). Info- ja kommunikatsioonitehnoloogia võimaluste kasutamine eakate hoolekandes projekti „Virtuaalsed eakate hooldusteenused Läänemere saartel“ näitel. Tartu Ülikool. [Bakalaurusetöö]. Tartu
https://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/29603/olli_kairiin.pdf?sequence=1&isAllowed=y
- Peaasi.ee. (i.a). Sammud depressiooniga tegelemiseks. <http://peaasi.ee/eneseabi-votted-depressiooniga-tegelemiseks/>
- Phillips, A. (1993). *On kissing, tickling, and being bored: Psychoanalytic essays on the unexamined life*. Harvard University Press.
- Plath, S. (2019). Klaaskuppel. Pt 15. Tallinn: Postimees Kirjastus
- Postimees. (2010). *Animafestival – veel tüsedam kui enne*. Kasutatud 06.05.2020
<https://kultuur.postimees.ee/344406/animafestival-veel-tusedam-kui-enne>
- Proko. (2017). Growing as an Artist – Steve Huston Interview [Video].
https://youtu.be/2Var92xzU_Y
- Shaw, L. (2020). *Netflix Swears It Won't Run Out of TV Shows During the Pandemic*. – *Bloomberg*. Kasutatud 29.04.2020 <https://www.bloomberg.com/news/articles/2020-04-22/will-netflix-run-out-of-shows-during-pandemic-it-says-it-s-fine>
- Sarv, E. (2013). Identiteedist. *Tallinna Ülikooli elektrooniline õppematerjal*. Kasutatud 02.05 2020. https://www.tlu.ee/opmat/ka/opiobjekt/akadeemilisest_identiteedist/identiteedist.html
- Shankar, A., McMunn, A., Demakakos, P., Hamer, M., & Steptoe, A. (2017). *Social isolation and loneliness: Prospective associations with functional status in older adults – Health Psychology: Official Journal of the Division of Health Psychology, American Psychological Association, Vol 36, No 2, pp 179–187*. <https://doi.org/10.1037/hea0000437>
- Tervise Arengu Instituut. (2020). *Jää koju!* [Video]. <https://vimeo.com/402236499>

The Lavin Agency Speakers Bureau. *Susan Pinker: Face-to-Face vs. Online Communication* [Video]. Kasutatud 02.05.2020. <https://youtu.be/O8jDebK9ziw>

Thoreau, H. D. (1994). *Walden ehk elu metsas*. Tallinn: Hortus Litterarum

Uusberg, A. (2020). Miks me koroonale nii tugevalt reageerisime?. *Müürileht*. Kasutatud 02.04.2020. <https://www.muurileht.ee/andero-uusberg-miks-me-koroonale-nii-tugevalt-reageerisime/>

Vangistusseadus. (2000). Riigi Teataja § 63 lg 1 ja 2. Kasutatud 24.04.2020. <https://www.riigiteataja.ee/akt/12772547>

Viin, K. (2010). In Utero. Turvatunderuumid. Kõrgem Kunstikool Pallas. [Bakalaurusetöö]. Tartu

Vilu, T. (10.12.2019). *Katus. Külas Berit Kaschan*. [IDA raadio podcast].

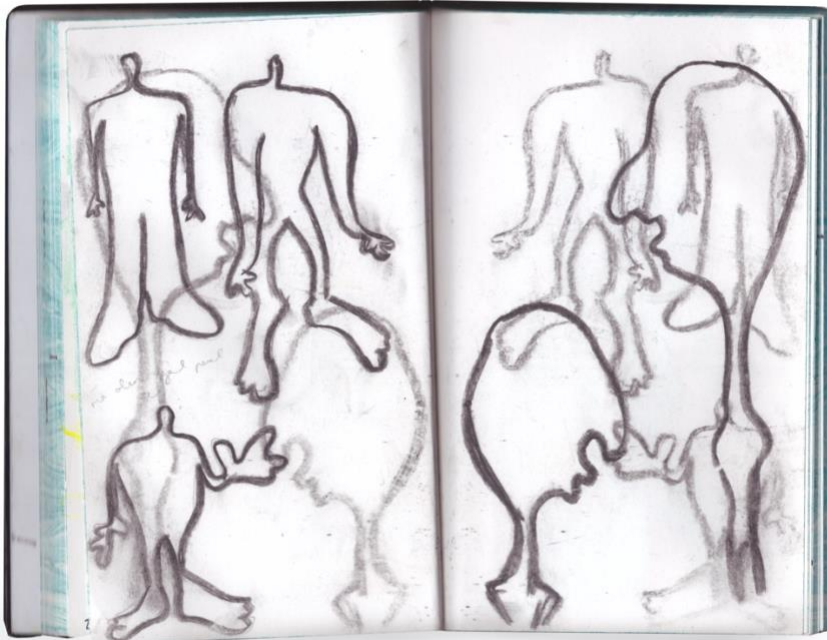
Vilu, T. (07.01.2020). *Katus. Külas Kristin Raud*. [IDA raadio podcast].

World Health Organization. (2016). *Global suicides by age and country income level*, Kasutatud 26.04.2020. http://www.who.int/mental_health/prevention/suicide/estimates/en/

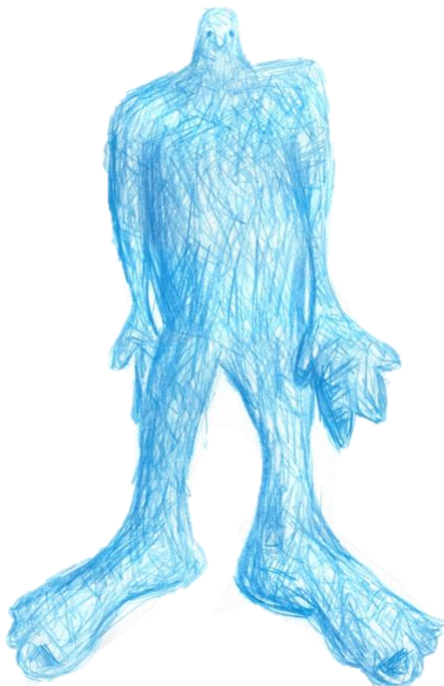
World Health Organization. Mental and Behavioural Disorders Team. (2000). *Preventing suicide: A resource for prison officers*. Kasutatud 26.04.2020. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/66725>

LISAD

Lisa 1. Erakogu: Sõejoonistused. Valitud karakter all vasakus nurgas.

Lisa 2. Erakogu: Kõige esimene joonistus Tõnust.

Lisa 3. Erakogu: Loomeprotsessi jäädvustus.

Lisa 4. Väljavõtted päevikust.

26. märts

Külmad mõtted soojas maailmas.

Kui tavaliselt hoiad asju ihu ligi, muutuvad need soojaks. Halbade mõtetega on vastupidi: mida kauem hoiad neid endaga, seda külmemaks need lähevad.

Märts on lõppemas ning sees on tühi tunne. Pandeemia levikuga justkui peaks aega olema kodus istudes. Ja ongi. Kuid puudub motivatsioon. Õigemini, keerleb sees painav tunne, et äkki ma teen valet asja. Äkki ma ei suuda anda edasi, mida ma soovin. Kas ma enam üldse tean, mida ma tahan öelda? Kas ma üldse tean midagi?

Ja siis ma lihtsalt laman vaatan ekraani, kerin ja toksin. Vähemalt kirjutan need mõtted üles?! (Lohutan ennast)

28. märts

Üksi. Nelja seina vahel istudes on tulnud mentaalne kriis. Ei taha, ei taha, ei taha. Enda mõtete ümber tiirutamine teeb ebakindlaks. Ma ei tea, kas ma tahan oma emotsioone jagada, eriti veel lõputöös, mille võib iga inimene lihtsalt üles otsida ja lugeda. Kartus jääda oma ootustest alla. Või liiga suured ootused? Irooniline on see, et kogu stress lõputööga seob mind oma karakteriga veelgi lähedasemaks. Venime, kohkume, anname alla, koperdame, jookseme-põgeneme oma kohustuste eest, paisume nii, et ruum jääb palavikulises mõtete tulvas ebamugavalt väikseks. Tahaks lihtsalt välja minna ja selle tundetormi välja ropsida.

Ühes hiljutises lõputöö konsultatsioonis soovitas rektor Vallo Nuust, et esitluse ajal loeb põhiliselt esineja ise. „Et kaitsta hästi, muutu ka ise lõputööks.“ Haa.

31.märts

„Kõik, ma rohkem ei tee“.

Sellised sõnad kõlavad kõikvõimalikes versioonides peas.

Ajagraafikus olin märkinud, et märtsiks on karakter arendatud ning varasemate diplomitöödega tutvutud. Hirm põrumise ning tundmatu tuleviku ees ja alateadlik (nüüdseks teadvustatud) soov veel üliõpilaseks jääda lükkasid ja lükkavad muudkui vajalikku tegutsemist edasi. Ei ole grammigi joonistanud ega lugenud mingit asjakohast materjali. Tupikseis. Paanikas mõtlesin välja endale uue lõputöö idee: teha virtuaalne portfoolio näituse võtmes. Ei hakka isegi siia seda kirjeldama, ma veetsin kogu päeva kavandeid tehes...

Lõpuks haarasin telefoni, otsisin meediadisaini osakonna juhataja numbri ning kurtsin muret ja imelikult tärganud võltsentusiasmi uue lõputöö idee ees. Jaanuse heatahtlik kuulamine aitas. Aitas ka see, et otsustasin üles kirjutada kõik need mõttepilved. Ja sellest vist piisaski - kuskilt tuli taaskord motivatsioon jätkata animatsiooniga.

Nii palju tubli ma olen ka olnud, et mingi hetk lugesin Kristi Kongi 2008a Pallase diplomitööd „Hullumeelne meelelahutaja“. Kunstniku lõputöö keskendus ka emotsioonidele – tema sõnu närvilistele ja seestorkavatele. Kuid sissejuhatuses mainis, et plaanis oli teha kõike nii, et saaks protsessi nautida. „Sest kui protsess oma pingelisuses pole nauditav, siis ei ole see ka hullumeelne meelelahutamine“.

Kirjutasin pärast kõnet juhendajale (lõpuks) ja otsustasin, et annan nautimisele võimaluse. Teen endale kunsti-spad. Kõnnin jääkülmadel mõtetel, higistan tulikuumas stressis ning kõige lõpuks hüppan kõrvetavasse tegutsemisse, pärast mida on sees imeline tunne.

3. aprill

Öösel oli torm. Asjad on kukil. Likvideerin juba teist nädalat ühte võlga. Läbi neti perfektust taga ajav õppejõud nakatas alguses entusiasmiga, aga mida korralikumaks tehtud töö läheb, seda rohkem vigu märkab. Minu sisemine perfektsionist on ära kadunud ning hinges koputab ainult tülpimus. Lisaks ootab videot üks klient ning lõpetamata on ka üks raamatudisain. Raske on keskenduda lõputööle, kui muud kohustused jooksevad pidevalt silme eest läbi. Võtaks siis kokku ja teeks need kiirelt ära..

Kuulasin täna Värske Rõhu proosatoimetaja Tõnis Vilu vaimse tervise teemalist saadet „Katus“, ning samal ajal joonistasin hommikust situatsiooni: Proovisin kell 11 alustada teoreetilise osa kirjutamisega. Avasin ühe lehe psühhooside, teise vaimsete häirete, kolmanda tunnete olemuse kohta. Otsisin kokku suure hulga akadeemilisi ingliskeelseid uurimusi isolatsiooniärevusest ja kunstiteraapiast. Laual vaatasid otsa eelnevate aastate diplomitööde kogumikud. Kopeerisin lõike, kuid ei suutnud mitte midagi oma sõnadesse panna. Aeg ajalt avanes ka madala enesekontrolli tõttu mõni sotsiaalmeediakanal. Kogu see massiivne informatsioonilaviin-tundsin, et upun selle külluse alla ära.

Siis kirjutas öde ja saatis muusikale ehitatud trennivideod. Tegin pausi ning katsetasin järele. Uskumatu, kui palju ajas see üks 3-minutiline video naeratama. Need ei olnud üldse trenni moodi, lihtsalt väga higistama ajavad tantsud. Tõmblesin ennast märjaks ja mõte sai selgemaks.

Hakkasin mõtlema rohkem situatsioonilisele joonistamisele. Mis siis kui ma ei ajaks täiuslikkust taga nagu oma ala fanatt. Mis siis, kui päriselt ei hooliks lõpptulemusest, vaid katsetaks lihtsalt erinevaid materjale, otse ja vahetute tunnetega animeerimist. Tekkis kohe põnevus. Just see katsetamine ja kompimine. Teadmatust lõpptulemuse ees.

4. aprill

Ärkasin aevastuse peale, kuid ei, ma pole haigeks jäänud. Magistraali ääres elamise suur miinus on tolm, mis pidevalt uksest-aknast sisse lendab. Voodis lamades märkasin juuksekarvast ja tänavasodist moodustunud pallikesi lendlemas. Vaibale astudes kleepusid higisele jalatallale osakesed, mille

päritolu ei suutnud tuvastada. Kraanikaussi olid kogunenud viimase nelja päeva lõgased nõud. Vastik hakkas. Otsustasin koristada. Isegi Kuku raadiost, mille ma iga kord koristamise ajal tööle panen, rääkis Hendrik Toompere, kuidas tema praegune suurim kultuuriline elamus on puhas korter.

Sinna läks mu päeva esimene pool. Kohvipausi ajal suutsin korra mõtetega kuskile ära kaduda ning lükkasin kogemata tassi ümber. Jess.

Tüdinesin umbes kolmeks koristamisest ära, kuid õnneks see tülpimus ajendas animeerima. Tuli väga selgelt ette spreipudel ja tegelane. Tuhinaga haarasin markeri ning valged paberid ning kolisin akna äärde. Joonistasin, nagu vanakoolis ikka, vastu akent kaadreid juurde. Kokku tuli neid 18. Karakteri sisu täitsin kõikvõimalike käepäraste vahenditega: söega, eripaksuste markeritega, harilike pliiatsitega. Ühe kaadri värvimisel läksin nii hoogu, et auk tuli paberisse, aga tunne oli mõnus. Vaba. Kogu protsess oli uskumatult nauditav. Ma ei muretsenud lõpptulemuse pärast, vaid lihtsalt tegin. Eriti värvimise osa oli mõnus, kus justkui kadus vastutustunne. Nagu poleks ma ise neid karaktereid joonistanud, vaid minu ette oli antud värvimisraamat ja ülesandeks oli sodida tegelase sisu täpselt nii nagu jumal juhataks.

Kahjuks skännerit ma tööle ei saanud ning seega jäi digimise osa tegemata. Varsti jõudis kätte ka õhtune tähtsündmus: üks armsamaid sõbrannasid sai aasta vanemaks ning seega otsustasime Meriliisiga teha talle videokõne-sünnipäevapeo. Jututeemat jagus tundideks ning pudel veini kadus kogu lobisemise kõrval märkamatuks. Kell 2 öösel soovisime üksteile head ööd. Õhtu oli tore, kuid oleks tahtnud kohtuda päriselt, näost-näku. Midagi jäi ikka puudu.

6. aprill

Ärkasin kell 13. Sõber kirjutab eile öösel ja tahtis külla tulla. Ei osanud või ega ei tahtnud ka ei öelda. Koristasin. Tegin veidi lõputööd, aga oluliselt vähem kui oleks võinud. Ei viitsinud enam emotsioone „sodida“, see justkui kaotas täna oma võlu. Üldse on kuidagi loid olla. Otsustasin seega vahetada veidi meediumit ja proovida akrüüle. Midagi uhket ei teinud, lihtalt sinised kogumikud lendlemas. Kohati ka nagu tänased mõtted: tuimad, kuid asjatult tiirutamas ja voolamas.

Hakkasin külalist oodates ajaviiteks sisse skännitud versiooni mudima. Telefoni kaamera on jura, pildistamine võtab meeletu aja ja tüütav ära. Uurisn kooli kaamera kohta, võib-olla saab selle kuidagi kontakti-vabalt isegi laenutatud.

7. aprill

Ärkasin 8.30, sõin kell 9 eelmise päeva pitsalõigu ja kaneelisaiakese. Olen juba 2h voodis lamanud. Päike paistab silma. Kerin sotsiaalmeediat, vaatan Apollo soovitusi. Esimesena paistab silma pealkiri „Istumine teeb haigeks“. Teeb jah.

Eilsest jäi imelik tunne. Olin suurema osa ajast omas mullis, mingi nähtamatu seina taga. Mul oli võimalus reaalseks inimkontaktiks, keegi oli lõpuks füüsiliselt mulle lähedal, aga mina olin kaugel. Kui muidu ma kuulan tähelepanelikult, siis eile ma lihtsalt vaatasin otsa ja noogutasin. Eks ta sai aru.

See tuletab meelde Katrin Kelpmani geniaalse lõputöö „Ei-ütlemise kunst“. Nii lihtne, nii tabav. „Ütlen jah, muidugi aitan ja seletan hea meelega. Tegelikult aga on mul hetkel muudki teha. Valetan, ning tunnen end iseendale võetud koorma tõttu halvasti.“. Aga samas... mulle meeldis aidata, mulle meeldisid need tööd, mis ma eilse õhtu jooksul tegin... Dilemmad ja prioriteedi, soovid ja kohustused.

Mõtlesin veel oma lõputöö lihtsuse peale. Lisaks ei ütlemise kunstile kurtsin eile, et soovisin ülikooli diplomitööna teha midagi, mis oleks võinud küpseda kõikide aastate jooksul. Miski, mis oleks hingele. Ma ei olnud sel hetkel kindel, kas see, mis ma teen, just on. Täna on aga *feeling* teine. See kuradi tunne kõigub nagu ameerika mägi: üks hetk olen oma ideest vaimustuses, teine hetk leian end taaskord suure Sysiphose kiviga mäe algusveerel. Igatahes, ma olen nüüd ikkagi juhendaja ideed veel edasi arendanud ja päriselt, see animeerimise protsess pakub mulle lõbu. See on nagu mäng. Mäletan animatsiooni kursuselt pendli ülesannet. Täna, inspireeritud endale valetamisest, muutsin veelkord meediumit: lõikasin tegelase paberist välja, venitasin ta nina pikaks ning panin selle pendeldama. Selline sihitult näos vingerdav vale, nähtav nii endale kui teistele.

8. aprill

Eile avaldati mu arvamusfestivali plakat intervjuuga, sain korraka kodu istudes rohkem tähelepanu, kui oleks oodanud. Uskumatu, aga naudin täiega. Oma puuseinte vahel istudes purunes justkui mingi klaas välismaailmaga. Inimesed kirjutavad, jagavad. Edevust ikka on. Vähemalt see tüütu tähelepanuvajadus sai täna oma noosi kätte.

Kuulasin järele demagoogi Linnar Priimäe intervjuud, mis hiljem avalikkusest eemaldati. Lõbus. Tuleb välja, et ka vangimajas elamisel on suured plussid ☺.

9. aprill

Läksin eile enda kohta vara magama, kesköö paiku. Lootsin ärgata 9, et alustada produktiivselt... Magasin üheni välja.

Sõin hommikust, olin natuke söögi ajal netiavarustes ning hakkasin siis maalima. Maalisin taustasid, no täiesti suvaliselt. Valisin kaks kollast värvi ning punase ja lasin lihtsalt pintsli liikuda. Panin taustaks ka paar juhendatud teraapiaseanssi, mida vaid poole kõrvaga kuulasin. Tabasin end keset meditatsiooni: otseselt ei mõelnud midagi, lihtsalt olin. Ükski maal aga väga ilus ei tulnud haha. Analüüsida ka neid ei viitsi.

10. aprill

Null. Täiesti suur null. Eile oli selline motivatsioon ja täna lihtsalt... täielik suur reede, ka risti löödud, surnud. Ehk ärkan siis pühapäeval, kui mitte varem. Kristusega võidujooks.

11. aprill

Nimigi õige tänasele päevale: vaikne laupäev. Ootuse päev. Vanarahva sõnu sel päeval ei kasva isegi rohi. Ega vist ka mõtteviljad.

Läksin rattaga sõitma. Sõbranna ka ühines. Hoidsime tubli 2m distantssi ja jutustasime hingeldamiste vahel (vorm on mõlemal täitsa kadunud, juba Kastani tänava olematu tõus tuletas reielihaseid meelde).

Sõbranna ütles, et ta vanaema tahab koroonat. Vaikisin. Meenus tahtmatult viie aasta tagune olukord. Mida öelda, kui keegi tunnistab sulle otse ja ausat, et ta ei taha enam elada? Mina ei osanud siis midagi öelda. Ei osanud ka seekord... läbi teise inimese. Pärast veidi kestnud pausi hakkasin vatrama. Enam väga ei mäletagi, mis ma rääkisin.. Üksildus, sa vana kurat.

Lugesin lõpuks läbi Vikerkaare veebruari tundelood. Kadi Viik, ema võrdlusküüsis. Tema lugu „Võrdlemismäng“ oli nii mõnusalt eneseirooniline ja kurbanaljakas. Hästi raamistatud ja jutustatud, vot midagi sellist tahaks kirjutada küll. Ridade vahele kirjutatud tunne on tuttav isegi omamata lapsi või olemata samades situatsioonides. Ning Kertu Mopli „Piima tunne“ jäi ka sisse kõlama. Olen ennast samuti n.ö piimana tundnud: lahja ning pooleldi unustatud. „Ma olen nõrk kõige ees, mis on natuke suurem kui mina. Ma ei täida seda tuba ära.“

Jah, ühel hetkel tunnen, et muudkui paisun ja olen igal pool ees, negatiivsed mõtted poolduvad kiiresti nagu bakterid. Paisun nagu suur kuumaõhupall, nagu rannale uhutud surnud vaal, gaasiks need samad kuradi tiirutavad seestsöövad vestlused endaga. Kuid tõesti vahel on tunne, et olen üks vedel loik maas (või linoleumil). Olemas, aga märkamatu, või tüütu. Õhuke. Väike.

13. Aprill

Peaaegu 2 nädalat täielikult lõputöö lainel. Noh, nii enam-vähem. Täna sai homaaži karantiini ajal tärpanud küpsetushuvi. Voolisin hoolikalt improviseeritud taignast oma tegelasest küpsise ning pistsin ahju koos teiste küpsistega. Pean tõdema, see žest suutis mu kulinaarsete oskuste enesekindlust kõigutada. Võikäkerdused olid üsna võitnud, kuivasid suus ära ja maitseelamust ei pakkunud. Aga ära sõin nad kõik ikkagi.

Pildistasin ka tegelase üles, tegin ta igast otsast katki ja panin laiali pudisema. Aga no pekki. Hakkasin pilte arvutisse tõmbama, kuid lugeja ei taha kaarti vastu võtta. Tundub, et üks nendes ühendatavatest „antennidest“ on ära paindunud. Tellisin uue, ei tea millal see kohale jõuab... Miks just

siis tulevad igasugused viperused, kui seilan motivatsioonilainel?? Üldse minu käes lähevad kõik asjad katki!! Haa, alateadlikult vist juba vihjasin sellele animatsiooni tehes.

Vaatasin oma tehtud töid. Üsna lohaka muljega, aga seda ma ju ka mõnes mõttes taotlen. Väga selge peegeldus minust.

14. Aprill

Päevikut pidades vist kõige hullem on kuupäeva kirjutamisel taasavastus või just meeldetuletus, kui kiirelt aeg käest pudeneb.

Ärkasin jälle peaaegu kell üks päeval. Ehk küll keha äratav mind vahest kell 7, 10 või 11 üles, on sees selline pitsitav tunne, mille saab ainult ära ajada ignoreerides (ehk uuesti magama minnes). Umbes nii, et kui tüütu mees ligi ajab, siis on kõige mõistlikum talle lihtsalt mitte vastata.

Lund sajab.

Lamades tunnen särgilt seisnud higi lehka. Tegelikult ma ei tea, kas see särgilt ainult tuleb. Ma pole vähemalt nädal aega pessu jõudnud. Jalgu uurides vaatavad vastu läikivalt väkad varbad, noh just sellised, kus kogu mustus varbaküüne alt vastu piilub. Kätt ei saa juustest enam läbi lasta, sest need on õlist pulkjaks vormunud. „Kui rõve saab üks tütarlaps olla!“ karjub keegi tädi ke mu peas. Üksinduses on kõik võimalik.

16. Aprill

Magasin. Ma ei teagi, kas peab enam kirjutama, et ärkasin kell üks. Vestlesin täna juhendajaga ja siis lihtsalt olin. Motivatsioon tuli aga teod mitte. Ei teinud pärast ikka mitte midagi. Vaatasin õhtu otsa seriaale, natuke lugesis raamatut ja siis vaatasin veel hulga videoid otsa. Kogu aeg nina ekraanis. Öösel võtsin ratta ja väntasin mäkki. Tänavad olid täiesti tühjad. Liuglesin keset autoteid slaalomit ning hingasin söömuga värsket-niisket õhku. Kuna teenindussaal oli kinni, sõitsin oma kahe rattalisega drive-ini. Teisest putkast võttis mind vastu laia naeratusega teenindaja. Vabandas, et lasteaineks valitud mänguasi on otsas ning lasi uue valida. Tema rõõmsameelsus oli nii kohutavalt nakkav, et tahtmatult hakkasin ka ise lõbusalt vastu jutustama. Ah, just seda ma igatsesin. Meeldetuletus, et me kõik oleme siin koos. Nendes põgusates suhtlustes võõrastega on oma võlu.

17. Aprill

Reede õhtu. Istun ikka sellel samal vanal kastanipruunil diivanil, mida ehiv kulunud oranž pleed. Istmik jääb järjest lamedamaks, patjadesse vormub iga päevaga üha sügavam lohk. Karantiinjärgselt ei võta maailma üle autobotid vaid diivanitesse transformeerunud inimeste hübriidolendid.

Kõrvu kostuvad lõbusad huiked tänavalt. Raatuse ühika pidu on vist akna alla kolinud.

20. Aprill

Motivatsioonitus eriolukorra ajal - kõik tunnevad seda. Loen Kristina ja Vallo kirju, Marko Mäetamme ning Ene Raadiku päevikut, kuulan eriolukorra stand up komöödiat ja raadiosaateid, loen nalju, vaatan noorte tehtud naljavideoid. Seda kõike on nii palju ja nüüd teen ise ka juurde??? Protestiks motivatsioonitusele tahaks teha ning protestist koroonakunstile justkui mitte..

Kell on kolm öösel ning alles nüüd kirjutan lõputööd. Ikka tegin päev otsa midagi muud?? Aeguv Singapuri film vajas vaatamist ja sotsisaaalmeedia kerimist. Aa ei, maalisin ka, küll mitte lõputööd.

Imeilus linnusirin kostab kõrvu. Spotify-s mängib mõnus meloodia, isegi linnu pilt on albumil, kuid kontrolliks peatan heli. Linnulaul jätkub. Vau, väljas on ju kottpime. Mõtlesin, et siristamine on rohkem koidu ja hämariku teema. Võtsin fredjüssilikult heli üles. Vist oli tihane.

21. Aprill

Vihmane hommik.

Homme saab teada, kuidas kriisist välja hakatakse tulema. Võiks juba see olukord läbi saada või vähemalt leebemaks muutuda. Igatsen tudengeid täis raamatukogu, normaalset kohviaroomi ja napoleonikoogilõhnalist Wernerit. Tahaks lihtsalt minna inimeste vahele, olla seal üksi ja ninapidi arvutis kirjutada. Mul on vaja muud keskkonda ümber. Kodust on saanud ebamugav koht: ma ei saa siin ei puhata ega tööd teha. Ebamugavuse peletamiseks aktiveerub eriti tugevalt infosõltuvus. Kohe, kui ei oska mõtet ära lõpetada, avaneb mõni uudiste portaal, sotsiaalmee dia, podcast, film. Aga vahel ka tundub toitumisalane teave pakendil äärmiselt põnev.

Imestan, et ma kütmisest tüdinenud pole. Vahepeal küll jätan laiskusest mõne päeva vahele, kuid tihti on see seepärast, et peab puid tooma. Põlema panemine ise mulle meeldib. Kuulsin, et skulptuuriosakonnas pidid nad ühe kodutöö tegema tikkudega. Katsetasin ka ise. Liimipüstol mul küll puudus, kuid maalriteibiga sai tikud omavahel kinnitatud küll.

24. Aprill

Tellisn hiinaka ja sõitsin taaskord rattaga. Nüüd naeran Trumpi soovitus peale desovahendit sisse süstida.

Vaatan täna oma tegelast teistmoodi. Ta on päris nunnu.

Kirjutamine on ka täna mõnus. Aga aja kadu paneb jälle südame puperdama. Ühes päevas võiks olla 48 tundi hoopis. Köht on ka tühi. Tellisin endale just kahe tunni eest rämpsu, kuid nüüd tahaks jälle midagi. Kell on üks öösel. Guugeldasin, kas stress aitab ka kaloreid põletada. Tuli ette uuring, et naistel stressiga pigem insuliini tase tõuseb, mis omakorda soodustab rasva ladustamist. Hmm, aga isu selle peale ikkagi ära ei kadunud. Külmkapp on kah tühi, aga ühe võiku materjali vist saab kokku.

Aga jah, seinad. See motiiv meeldib mulle. Kui teha kunagi näitus, siis kindlasti on oluline keskkond. Peab tundma seinade piiravat ahistust, kuid ka nägema nende võlu. Klaasist seinad, betoonist seinad, kujutletavad seinad.

25. Aprill

Ma vihkan CompactFlash mälukaarti. Juba teine kaardilugeja ei suuda neid nõelakesi õigetesse aukudesse saada. Need antennid on veel nii pehmed ja painduvad. Või on asi minus?

Telefon kukkus ka täna maha. Alkoholipoes, äkki on mingi märk? Igatahes nüüd on ämblik ekraanil. Kõik asjad lähevad täna katki

Päike paistab. Sõbranna saatis oma suvise kodukontori pildi Kreeka katuselt. Proovisin ka teha lõputööd väljas. Vist pool tunnikest suutsin miskit kirjutada, siis jäin rasvatihast jälgima. Lind otsis koore alt agaralt ussikesi ja muid mutukaid. Ja siis hakkasid sõrmed külmetama ja nüüd istun jälle toas.

No kuidas on see võimalik, eile jooksis tekst nii hästi ja täna ei tule jälle midagi. Istun ja süün šokolaadi ning lürbin veini. Jalg kõigub närviliselt. Miskit ei tule.

9. mai

Ärkasin kella heli peale. Mitte selle, mis ma oleks ise seadistanud, vaid raekoja kõlinad kostusid tuppa.

Meenub vana kell Annelinna korteris. Vanaemal oli üks peen kastanpruun seinakell. Kui võtmeaga õigest august keerata, sai täistundidel kuulda kellamängu, nii nagu nüüd kuulen raekoja oma. Midagi on nendes kellalöökidest.

Jätsin ööseks akna lahti, sest viimased päevad on väga soojad olnud ja toas on palav. Lisaks on mul korter nüüdseks nädalaid koristamata olnud. Higi, kogunenud bioprügi ning söögilõhnad segunevad umbmääraseks aroomiks, mis meenutab veidi hamstri pesa. Sellist, mis on pissist saepuru täis.

Ega ma sellest enne aru ei saagi, kui just väljast ei tule. Harjub ära.

18. mai

Ja saigi eriolukord läbi. Kirjatöö valmib, animatsioon hakkab nägu võtma. Isolatsioonimüürid ei kadunud mitte riigi reeglite lõdvenemisega, vaid lõhkusin need ise, nüüdseks juba mõnda aega tagasi. Lõputöö kirjutamine vahest aitaski.

Vaba on olla, ka pingega.